
Spreken is goud, zwijgen is fout!

De bescherming van vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.

Scriptie

Naam student : Serap Sađlam
Studentnummer : 476822
Studiejaar : Zevende leerjaar
Opleiding : HBO- Rechten
Opleidingsvariant : Voltijd

Hogeschool : Hogeschool Inholland
Locatie : Rotterdam
Datum : 8 februari 2016
Afstudeerbegeleidster : Vanessa Meijer
Afstudeercoördinator : Leon van der Ster

Voorwoord

Voor u ligt een onderzoek naar een rapport over de bescherming van vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Dit afstudeerrapport is geschreven in het kader van mijn afstuderen aan de opleiding HBO- Rechten aan de Hogeschool Inholland te Rotterdam.

Dit afstudeerrapport is geschreven in opdracht van de Stichting Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt (LOS). Stichting LOS is een kenniscentrum, voor mensen en organisaties die hulp bieden aan migranten die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven.

De afstudeeropdracht sprak mij om diverse redenen aan. Ten eerste, omdat het een uitdagende afstudeeropdracht is. Ten tweede sprak deze afstudeeropdracht mij aan omdat, ik de kans kreeg om nieuwe kennis op te doen.

Graag wil ik van de gelegenheid gebruik maken om enkele mensen te bedanken. Ik wil mijn dank uitspreken naar mijn afstudeerbegeleidster mevrouw Vanessa Meijer. Zonder haar begeleiding en ondersteuning was het mij niet gelukt om dit afstudeerrapport te schrijven. Tevens wil ik de opdrachtgever mevrouw Rian Ederveen bedanken voor de afstudeeropdracht.

Ik wens u veel plezier toe bij het lezen van mijn afstudeerrapport.

Serap Sağlam
Rotterdam, februari 2016

Samenvatting

In opdracht van de Stichting Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt (LOS) is er een onderzoek verricht naar de bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld gedurende de strafprocedure conform de EU- slachtofferrichtlijn.

Onderzoeksvraag

De hoofdvraag voor dit onderzoek luidt als volgt:

In hoeverre biedt de EU- slachtofferrichtlijn voldoende bescherming aan vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld?

Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om in kaart te brengen op welke rechten en bescherming ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn aanspraak kunnen maken. Daarnaast heeft dit onderzoek tot doel om juridische informatie te verschaffen aan Stichting LOS omtrent de EU- slachtofferrichtlijn en ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.

Methode van onderzoek

Voor de beantwoording van de hoofdvraag en de deelvragen van dit onderzoek is er een kwalitatief onderzoek verricht. Hierbij is er gebruik gemaakt van een literatuur- en rechtsbronnenonderzoek.

Resultaten

Conform de EU- slachtofferrichtlijn wordt de rechtspositie van ongedocumenteerde vrouwen die in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld verbeterd. Zo worden deze vrouwen ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn op een respectvolle, tactvolle, geïndividualiseerde, professionele en niet-discriminerende manier erkend en bejegend in alle contacten met slachtofferhulp- of herstelrechtorganisaties of met een bevoegde autoriteit, die gedurende de strafprocedure optreden. Daarnaast worden ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn beschermd tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Verder worden ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld in art. 22 lid 3 van de EU- slachtofferrichtlijn beschreven als kwetsbare groepen. Voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld betekent het dat zij bij de individuele beoordeling met speciale aandacht beoordeeld worden of zij blootgesteld worden aan secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding.

Om de bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld te waarborgen krijgen deze vrouwen diverse rechten bij het doen van een aangifte. Daarnaast hebben deze vrouwen recht op informatie over hun zaak. Overeenkomstig hun rol in de strafprocedure hebben deze vrouwen recht op vertolking en vertaling. Ook hebben ze recht op kosteloos toegang tot slachtofferhulporganisaties. Indien ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld deelnemen aan de strafprocedure, dan hebben zij het recht te worden gehoord. Wanneer ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld deelnemen aan een herstelrechtelijk proces hebben zij het recht op waarborging in het kader van herstelrechtvoorzieningen. Naast bescherming moeten lidstaten maatregelen nemen om de rechten van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld te waarborgen. Zo moeten er maatregelen beschikbaar zijn die ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld bescherming bieden tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Daarnaast moeten er maatregelen genomen worden om het contact tussen de ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld en hun daders te vermijden gedurende de strafprocedure, mits de strafprocedure dit contact vereist. Verder moeten er maatregelen genomen worden ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.

Conclusie

De EU- slachtofferrichtlijn biedt aan ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld bescherming tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Daarnaast moeten ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn tijdig onderworpen worden aan een individuele beoordeling. Aan de hand van een individuele beoordeling kan bepaald worden of een ongedocumenteerde vrouw die

slachtoffer is geworden van huiselijk geweld in aanmerking komt voor bijzondere maatregelen. Bovendien worden ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld beschreven als een kwetsbare groep. Dit houdt in dat ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld met speciale aandacht beoordeeld worden of ze blootgesteld worden aan secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Indien ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld als kwetsbaar geïdentificeerd worden moeten zij gespecialiseerde ondersteuning en wettelijke bescherming krijgen.

Om de bescherming te waarborgen biedt de EU- slachtofferrichtlijn aan ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld het recht op informatie bij het eerste contact met een bevoegde autoriteit. Om dit recht te waarborgen moeten er maatregelen genomen worden bij het eerste contact en tijdens alle verdere noodzakelijke contacten met een bevoegde autoriteit in het kader van de strafprocedure. Naar aanleiding van hun aangiften hebben deze vrouwen conform de EU- slachtofferrichtlijn recht op informatie over hun zaak en recht op vertaling en vertolking. Bovendien hebben ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld het recht te worden gehoord en kunnen zij bewijselementen aanvoeren. Indien ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld deelnemen aan een herstelrechtelijk proces, dan hebben zij het recht op waarborging in het kader van herstelrechtvoorzieningen. Dit recht zal gewaarborgd worden door maatregelen te nemen ter bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding bij de verstrekkingen van alle herstelrechtvoorzieningen. Verder hebben deze vrouwen recht op bescherming. Dit recht zal gewaarborgd worden door maatregelen te treffen tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding gedurende de strafprocedure. Verder hebben ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Dit houdt in dat er ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn maatregelen getroffen moeten worden om de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van deze vrouwen te waarborgen. Tot slot kunnen ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld in aanmerking komen voor het 'recht op bescherming met specifieke beschermingsbehoeften' gedurende de strafprocedure. Conform de EU- slachtofferrichtlijn wordt dit recht gewaarborgd door maatregelen te treffen gedurende de strafprocedure en het strafrechtelijk onderzoek.

Aanbevelingen

Op basis van dit onderzoek heb ik twee aanbevelingen geformuleerd voor Stichting LOS.

- ✚ De Nederlandse regelgeving en het beleid moeten aangepast worden ten aanzien van de opvang van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Het moet dusdanig aangepast worden dat voedsel, kleding en onderdak aan hen die hierin niet zelf kunnen voorzien in beginsel gegarandeerd zijn. Als actiepunten kan Stichting LOS aan de partijen van de Tweede Kamer, met name de woordvoerders van het Vreemdelingenbeleid, een brief schrijven omtrent de aanbeveling. In de brief kan Stichting LOS vragen of de woordvoerders van het Vreemdelingenbeleid hierover een debat kunnen of willen aangaan in de Tweede Kamer.
- ✚ Door de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State mag de staatssecretaris van Veiligheid & Justitie bed, bad en brood bieden aan o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld in een vrijheidsbeperkende locatie, mits zij meewerken aan hun vertrek uit Nederland. Plaats ongedocumenteerde vrouwen niet standaard in een vrijheidsbeperkende locatie. Deze vrijheidsontnemende maatregel moet beperkt worden tot gevallen waarin er concrete aanwijzingen zijn voor gevaar voor de openbare orde of nationale veiligheid. Daarnaast moet er een individuele belangenafweging toegepast worden. Als actiepunten kan Stichting LOS aan de partijen van de Tweede Kamer, met name de woordvoerders van het Vreemdelingenbeleid, een brief schrijven omtrent de aanbeveling. In de brief kan Stichting LOS vragen of de woordvoerders van het Vreemdelingenbeleid hierover een debat kunnen of willen aangaan in de Tweede Kamer.

Inhoudsopgave

Voorwoord	blz. 2
Samenvatting	blz. 3
Inhoudsopgave	blz. 5
Lijst met afkortingen	blz. 7
Verklarende woordenlijst	blz. 8
Hoofdstuk 1: Inleiding	blz. 9
1.1 Aanleiding	blz. 9
1.2 Probleembeschrijving	blz. 9
1.3 Doelstelling	blz. 9
1.4 Maatschappelijke relevantie	blz. 9
1.5 Hoofd- en deelvragen	blz. 9
1.6 Operationalisatie	blz. 10
1.7 Methoden en technieken van dataverzameling	blz. 11
1.8 Uitvoering van het onderzoek	blz. 11
1.9 Validiteit en betrouwbaarheid	blz. 11
1.10 Leeswijzer	blz. 12
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader	blz.13
2.1 Probleembeschrijving	blz. 13
2.2 De EU- slachtofferrichtlijn	blz. 13
2.3 Definitie slachtoffer volgens het Kaderbesluit en de EU- slachtofferrichtlijn	blz. 14
2.3.1 Definitie slachtoffer volgens de Nederlandse wetgeving	blz. 15
2.4 Tijdige individuele beoordeling	blz. 15
2.5 Specifieke kwetsbare groepen	blz. 15
2.6 Onderwerpen uit de EU- slachtofferrichtlijn	blz. 16
2.6.1 Onderwerpen uit de EU- slachtofferrichtlijn die niet in de Nederlandse regelgeving of rechtspraak zijn voorzien	blz. 16
2.6.2 Onderwerpen uit de EU- slachtofferrichtlijn die al in de Nederlandse regelgeving of rechtspraak zijn voorzien	blz. 20
2.7 Verschillen en overeenkomsten tussen het Kaderbesluit en de EU- slachtofferrichtlijn	blz. 21
2.7.1 Overeenkomsten tussen het Kaderbesluit en de EU- slachtofferrichtlijn	blz. 21
2.7.2 Verschillen tussen het Kaderbesluit en de EU- slachtofferrichtlijn	blz. 23
2.8 Wet maatschappelijke ondersteuning	blz. 23
2.9 Aangifte van huiselijk geweld	blz. 24
2.10 Vrouwenopvang	blz. 24
2.11 Verdrag van Istanbul	blz. 25
2.12 Conclusie	blz. 25
Hoofdstuk 3: Bescherming ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn	blz.26
3.1 Aangifte	blz. 26
3.2 Rechten en ondersteuning die geboden worden in de drie hoofdstukken van de EU- slachtofferrichtlijn	blz. 26
3.3 Verstrekken van informatie en ondersteuning gedurende de strafprocedure	blz. 26
3.3.1 Recht te begrijpen en te worden begrepen	blz. 26
3.3.2 Recht op informatie bij het eerste contact met een bevoegde autoriteit	blz. 27
3.3.3 Rechten bij het doen van aangifte	blz. 28
3.3.4 Recht op informatie over haar zaak	blz. 28
3.3.5 Recht op vertolking en vertaling	blz. 29
3.3.6 Recht op toegang tot slachtofferhulporganisaties	blz. 30
3.4 Deelname aan de strafprocedure	blz. 30
3.4.1 Recht te worden gehoord	blz. 30
3.4.2 Recht ingeval van een beslissing tot niet-vervolging	blz. 30
3.4.3 Recht op waarborgen in het kader van herstelrechtvoorzieningen	blz. 31
3.4.4 Recht op bijstand	blz. 31
3.4.5 Recht op vergoeding van de kosten	blz. 31
3.4.6 Recht op teruggave van voorwerpen	blz. 31

3.4.7	Recht op een beslissing inzake schadevergoeding door de dader in de loop van de strafprocedure	blz. 32
3.5	Bescherming van slachtoffers en erkenning van slachtoffers met specifieke beschermingsbehoeften	blz. 32
3.5.1	Recht op bescherming	blz. 32
3.5.2	Recht om contact met dader te vermijden	blz. 32
3.5.3	Recht op bescherming gedurende het strafrechtelijk onderzoek	blz. 32
3.5.4	Recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer	blz. 33
3.5.5	Individuele beoordeling om te bepalen of een ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld behoefte heeft aan specifieke beschermingsbehoeften	blz. 33
3.5.5.1	Recht op bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld met specifieke beschermingsbehoeften gedurende de strafprocedure	blz. 33
3.6	Bescherming conform het Kaderbesluit	blz. 34
3.7	Conclusie	blz. 35

Hoofdstuk 4: Maatregelen ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn en voorzieningen **blz.36**

4.1	Maatregelen uit de EU- slachtofferrichtlijn	blz. 36
4.2	Maatregelen die genomen moeten worden gedurende de strafprocedure	blz. 36
4.2.1	Maatregelen bij het eerste contact en noodzakelijke contacten	blz. 36
4.2.2	Ondersteuning door slachtofferhulporganisaties	blz. 37
4.2.3	Maatregelen die genomen moeten worden in het kader van de herstelrechtvoorzieningen	blz. 37
4.2.4	Maatregelen inzake schadevergoeding door de dader	blz. 37
4.2.5	Maatregelen tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding	blz. 37
4.2.6	Maatregelen om het contact tussen het slachtoffer en de dader te vermijden	blz. 37
4.2.7	Maatregelen ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer	blz. 38
4.3	Maatregelen ten aanzien van slachtoffers met specifieke beschermingsbehoeften	blz. 38
4.4	Maatregelen die de lidstaten zelf moeten nemen	blz. 39
4.4.1	Maatregelen om naast slachtofferhulporganisaties, kosteloze en gespecialiseerde hulporganisaties op te richten	blz. 39
4.4.2	Maatregelen ten aanzien van opleidingen van praktijkbeoefenaren	blz. 39
4.4.3	Maatregelen met betrekking tot samenwerking met en tussen de lidstaten	blz. 39
4.5	Maatregelen conform het Kaderbesluit	blz. 40
4.6	Beroep op een vrouwenopvang ingevolge de Wmo en de praktijk	blz. 40
4.7	Voorwaarde verblijfsvergunning humanitair tijdelijk	blz. 41
4.7.1	Verblijfsvergunning niet-tijdelijke humanitaire gronden	blz. 42
4.8	Regeling verstrekkingen bepaalde categorieën vreemdelingen	blz. 42
4.9	Voorzieningen bed, bad en brood	blz. 42
4.10	Voor voorzieningen wenden bij de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie	blz. 43
4.11	Staatssecretaris mag voorwaarden stellen bij bed-bad-broodopvang	blz. 44
4.11.1	Kerkelijke organisaties en vrijwilligersgroepen	blz. 44
4.12	Conclusie	blz. 45

Hoofdstuk 5: Conclusie en aanbeveling **blz.46**

5.1	Beantwoording deelvragen	blz. 46
5.2	Conclusie	blz. 48
5.3	Aanbevelingen	blz. 49
5.4	Eindresultaten in het licht van de doelstelling	blz. 49
5.5	Eigen visie	blz. 49

Bibliografie **blz.50**

Bijlage I: Richtlijn 2012/29/EU **blz. 53**

Lijst met afkortingen

COA	: Centraal Orgaan opvang Asielzoekers
ECSR	: Europees Comité voor Sociale Rechten
ESH	: Europees Sociaal Handvest
EU	: Europese Unie
GGZ	: geestelijke gezondheidszorg
i.p.v.	: in plaats van
IND	: Immigratie- en Naturalisatiedienst
mvv	: machtiging voorlopige verblijf
OM	: Openbaar Ministerie
Rva 2005	: Regeling verstrekkingen asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen 2005
Rvb	: Regeling verstrekkingen voor bepaalde categorieën vreemdelingen
Stichting LOS	: Stichting Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt
VEU	: Verdrag betreffende de Europese Unie
Vb	: Vreemdelingenbesluit 2000
Wmo	: Wet maatschappelijke ondersteuning
WvSv	: Wetboek van Strafvordering

Verklarende woordenlijst

Centraal Orgaan opvang asielzoekers	: In Nederland de uitvoerende overheidsinstelling inzake de opvang van asielzoekers.
Centrale Raad van Beroep	: Één van de drie hoogste bestuursrechters in Nederland.
EU- slachtofferrichtlijn	: Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ.
Istanbul Verdrag	: Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld.
Kaderbesluit	: Kaderbesluit van de Raad van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure.
Ongedocumenteerde	: Persoon zonder een verblijfstitel.
Richtlijn	: Een richtlijn bevat doelstellingen waar alle lidstaten van de Europese Unie aan moeten voldoen.

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Aanleiding

De EU- slachtofferrichtlijn is in het jaar 2012 aangenomen en moet nog in Nederland geïmplementeerd worden. Het doel van de EU- slachtofferrichtlijn is ervoor te zorgen dat slachtoffers van strafbare feiten in alle EU- lidstaten passende informatie, ondersteuning en bescherming krijgen. Daarnaast heeft de EU- slachtofferrichtlijn tot doel, dat alle slachtoffers van strafbare feiten aan het strafproces kunnen deelnemen, ongeacht wat hun verblijfstatus is.¹

Aangezien de rechtspositie van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld niet apart opgenomen is in de EU- slachtofferrichtlijn, zal er aan de hand van dit afstudeerrapport belicht worden in hoeverre ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld conform de EU- slachtofferrichtlijn bescherming krijgen ten opzichte van de huidige bescherming die geboden wordt aan ongedocumenteerde vrouwen die in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.

1.2 Probleembeschrijving

Vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld durven vaak geen aangifte te doen van huiselijk geweld, omdat de ongedocumenteerde vrouw en de dader vaak een afhankelijkheidsrelatie hebben. Weggaan betekent voor de ongedocumenteerde vrouw; vluchten, het huis uit of het land uit. De onzekerheid, angst en schaamte die ongedocumenteerde vrouwen hebben, leiden ertoe dat deze vrouwen geen aangifte doen van huiselijk geweld. Naast het feit dat ongedocumenteerde vrouwen angstig zijn bij het doen van aangifte en bang zijn om het land uitgezet te worden, zijn ongedocumenteerde vrouwen vaak ontwetend over de Nederlandse wet- en regelgeving bij het doen van aangifte. Zo weten zij niet op welke rechten en bescherming zij een beroep kunnen doen, wanneer er sprake is van huiselijk geweld.

1.3 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om in kaart te brengen op welke rechten en bescherming ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn aanspraak kunnen maken. Daarnaast heeft dit onderzoek tot doel om juridische informatie te verschaffen aan Stichting LOS omtrent de EU- slachtofferrichtlijn en ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.

1.4 Maatschappelijke relevantie

Dit onderzoek is maatschappelijk relevant, omdat hulpverlenende organisaties en instanties met de uitkomsten van dit onderzoek ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld kunnen informeren over de rechten en bescherming die zij eventueel in Nederland kunnen krijgen. Tevens kunnen de uitkomsten van dit onderzoek een kennisbijdrage leveren voor de beroepspraktijk. Naast kennisbijdrage voor de beroepspraktijk kan dit onderzoek als naslagwerk gebruikt worden door o.a. Stichting LOS en andere hulpverlenende organisaties of instanties.

1.5 Hoofd- en deelvragen

De hoofdvraag voor dit onderzoek luidt als volgt:

In hoeverre biedt de EU- slachtofferrichtlijn voldoende bescherming aan vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld?

Om tot een beantwoording van de hoofdvraag te komen, zijn er vier deelvragen geformuleerd, namelijk:

- 1 Wat houdt de EU- slachtofferrichtlijn in voor vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld?

¹ Rijksoverheid, *Kabinet: meer rechten voor slachtoffers*, 27 februari 2015, geraadpleegd op 16 november, 2015, op <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2015/02/27/kabinet-meer-rechten-voor-slachtoffers>.

- 2 Welke bescherming biedt de EU- slachtofferrichtlijn aan vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld?
- 3 Welke maatregelen komen voort uit de EU- slachtofferrichtlijn om voldoende bescherming te bieden aan vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld?
- 4 Op welke voorzieningen kunnen vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld zich beroepen?

1.6 Operationalisatie

In deze paragraaf worden de belangrijkste begrippen meetbaar gemaakt uit de hoofd- en deelvragen.

Voldoende

In het onderzoek wordt hieronder verstaan; de passende bescherming die vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld krijgen tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Dit begrip zal meetbaar gemaakt worden door de artikelen 3, 8, 9, 12, 16, 18, 19, 21, 23, 25 en 26 van de EU- slachtofferrichtlijn te analyseren. Bij het analyseren van de artikelen 3, 8, 9, 12, 16, 18, 19, 21, 23, 25 en 26 van de EU- slachtofferrichtlijn, zal er gekeken worden naar de maatregelen die voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld gelden.

Bescherming

In het onderzoek wordt hieronder verstaan; de rechten die ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn hebben. Dit begrip zal meetbaar gemaakt worden door de artikelen 3 t/m 8, 10 t/m 16 en 18 t/m 23 van de EU- slachtofferrichtlijn te analyseren. Bij het analyseren van de artikelen 3 t/m 8, 10 t/m 16 en 18 t/m 23 van de EU- slachtofferrichtlijn, zal er gekeken worden naar de rechten die uit de artikelen voortvloeien.

Slachtoffer

In dit onderzoek wordt de definitie van slachtoffer aangehouden, zoals (deze) beschreven (wordt) in de EU- slachtofferrichtlijn, namelijk: *“een natuurlijk persoon die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit schade, met inbegrip van lichamelijke, geestelijke of emotionele schade of economisch nadeel, heeft geleden”*.² Dit begrip zal meetbaar gemaakt worden door de definitie van slachtoffer, dat beschreven is in art. 2 onder a van de EU- slachtofferrichtlijn te hanteren bij de rechtsbronnen.

Huiselijk geweld

In dit onderzoek wordt de definitie van ‘huiselijk geweld’ aangehouden, zoals deze beschreven wordt in de ‘Aanwijzingen huiselijk geweld en eengerelateerd geweld’ die door de overheid is opgesteld voor de opsporing en vervolging van huiselijk geweld. In deze aanwijzing wordt onder huiselijk geweld bedoeld: *“Geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaand met, beschadiging van goederen in en om het huis)”*.³ Dit begrip zal meetbaar gemaakt worden door de definitie van huiselijk geweld, dat in hoofdstuk 2 beschreven wordt in de ‘Aanwijzingen huiselijk geweld en eengerelateerd geweld’ te hanteren bij rechtsbronnen.

Maatregelen

In het onderzoek wordt hieronder verstaan; de regelingen die genomen moeten worden om de bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld te waarborgen. Dit begrip zal meetbaar gemaakt worden door de artikelen 3, 8, 9, 12, 16, 18, 19, 21, 23, 25 en 26 van de EU- slachtofferrichtlijn te analyseren. Bij het analyseren van de artikelen 3, 8, 9, 12, 16, 18, 19, 21, 23, 25 en 26 van de EU- slachtofferrichtlijn, zal er gekeken worden naar de regelingen die uit de artikelen voortvloeien om de bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld te waarborgen.

Voorzieningen

In het onderzoek wordt hieronder verstaan; de faciliteiten die geboden worden aan vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Dit begrip zal meetbaar gemaakt worden door art. 3 lid 1 van de Regeling verstrekkingen bepaalde categorieën vreemdeling (Rvb) te analyseren. Bij het analyseren van art. 3 lid 1 van de Rvb, zal er gekeken worden naar de faciliteiten die geboden worden aan ongedocumenteerde vrouwen die

² Richtlijn 2012/29/EU.

³ Aanwijzingen huiselijk geweld en eengerelateerd geweld van 28 april 2010, *Stcr.* 2010,6462.

slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.

1.7 Methodes en technieken van dataverzameling

Voor de beantwoording van de hoofdvraag en de deelvragen is er een kwalitatief onderzoek verricht. Hierbij is er gebruik gemaakt van een literatuur- en rechtsbronnenonderzoek. Ten behoeve van het literatuuronderzoek is er voornamelijk bestaande literatuur geanalyseerd, zoals boeken omtrent huiselijk geweld en vreemdelingenrecht. Daarnaast zijn belangrijke rechtsbronnen geraadpleegd, zoals het Kaderbesluit, de EU- slachtofferrichtlijn en de Memorie van Toelichting van de implementatie van de EU- slachtofferrichtlijn. Tevens is belangrijke wet- en regelgeving geraadpleegd, zoals de Vreemdelingenwet 2000, de Vreemdelingencirculaire 2000, het Voorschrift Vreemdelingen 2000 en het Vreemdelingenbesluit 2000. Ook is er informatie gezocht in de Aanwijzingen huiselijk geweld en eergeerelateerd geweld en in de Regeling verstrekkingen bepaalde categorieën vreemdelingen (Rvb) omtrent ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Verder is er in het belang van dit onderzoek naar jurisprudentie gezocht. Bij het zoeken naar jurisprudentie is er voornamelijk gekeken naar de relevantie m.b.t. het onderzoeksonderwerp. Daarnaast is er bij het zoeken naar jurisprudentie gekeken of de uitspraken afkomstig waren van de Nederlandse rechter, omdat in dit onderzoek de bescherming van vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld centraal staat.

1.8 Uitvoering van het onderzoek

Nadat ik alle literatuur en rechtsbronnen had gevonden omtrent mijn onderzoeksonderwerp, heb ik deze geanalyseerd. De analyse hiervan heb ik gedaan door de belangrijkste begrippen van dit onderzoek te operationaliseren. Aan de hand van de geoperationaliseerde begrippen heb ik in de bestaande literatuur en rechtsbronnen gekeken of de geoperationaliseerde begrippen overeen kwamen.

Ten behoeve van de jurisprudentie is er voornamelijk gekeken naar de relevantie en data. Aangezien de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van vreemdelingenrecht en ongedocumenteerden in de jurisprudentie zich hebben afgespeeld na 10 november 2014, is er bewust gekozen om jurisprudentie tussen 11 november 2014 en 1 december 2015 te selecteren. Tussen 11 november 2014 en 1 december 2015 zijn er drie jurisprudentie gepubliceerd die van belang zijn voor dit onderzoek, namelijk de jurisprudentie; ECLI:NL:CRVB:2014:4259, ECLI:NL:RVS:2015:178 en ECLI:NL:RVS:2015:3415. Bij het analyseren van de jurisprudentie is er voornamelijk gekeken naar de feiten en omstandigheden, de overwegingen en de uitspraak van de Nederlandse rechter.

1.9 Validiteit en betrouwbaarheid

De literatuur en rechtsbronnen die ik voor dit onderzoek heb geraadpleegd, is valide. In dit onderzoek heb ik gemeten wat ik wilde weten. Zo heb ik de belangrijke begrippen voor dit onderzoek geoperationaliseerd. Aan de hand van de geoperationaliseerde begrippen zijn de gevonden literatuur en rechtsbronnen geanalyseerd. Daarnaast heb ik gedurende het onderzoek vanuit verschillende invalshoeken gekeken naar mijn onderzoeksonderwerp, om zo de validiteit van het onderzoek te waarborgen. Zo is het Kaderbesluit, de EU- slachtofferrichtlijn, de Memorie van Toelichting van de EU- slachtofferrichtlijn, de Vreemdelingencirculaire 2000, de Vreemdelingenwet 2000, de Voorschrift Vreemdelingen 2000, de Vreemdelingenbesluit 2000, de Verblijfsregeling Mensenhandel en de Regeling verstrekkingen bepaalde categorieën vreemdelingen geanalyseerd. Daarnaast heb ik krantenartikelen en twee belangrijke rapporten geanalyseerd. Ook zijn belangrijke uitspraken van de Nederlandse rechter omtrent ongedocumenteerde vrouwen geanalyseerd.

Een onderzoek wordt heel vaak beoordeeld op de betrouwbaarheid van de resultaten. Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te bevorderen, dient het onderzoek vrij te zijn van toevallige fouten. Dit houdt in dat wanneer het onderzoek in een andere periode en onder dezelfde omstandigheden wordt uitgevoerd, dienen de resultaten van het onderzoek hetzelfde te zijn.⁴ Om de betrouwbaarheid van dit onderzoek te waarborgen heb ik verschillende acties ondernomen.

Tegenwoordig kan iedereen op het internet informatie plaatsen, maar men weet niet altijd of deze informatie ook juist is en onjuiste informatie kan een groot gevaar zijn voor de betrouwbaarheid van

⁴ Verhoeven 2010, p. 39.

het onderzoek. Om de betrouwbaarheid van dit onderzoek te waarborgen, heb ik websites van overheidsorganisaties en juridische databanken geraadpleegd. Indien ik informatie raadpleegde van websites die niet tot overheidsorganisaties behoorde, zocht ik de informatie in betrouwbare bronnen, zoals in boeken. Daarnaast keek ik bij het zoeken naar informatie naar de gezaghebbendheid van de bronnen. De status van een auteur is een belangrijke factor, om de gezaghebbendheid van bronnen vast te stellen.

1.10 Leeswijzer

Hoofdstuk twee geeft het theoretisch kader weer. Daarnaast worden onderwerpen uit de EU-slachtofferrichtlijn die in de Nederlandse regelgeving of rechtspraak zijn voorzien beschreven. Onderwerpen uit de EU-slachtofferrichtlijn die niet in de Nederlandse regelgeving of rechtspraak zijn voorzien worden ook in hoofdstuk twee beschreven. Tevens worden de verschillen en overeenkomsten tussen het Kaderbesluit en de EU-slachtofferrichtlijn beschreven. In hoofdstuk drie wordt de bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld beschreven conform de EU-slachtofferrichtlijn. Ook wordt de bescherming ingevolge het Kaderbesluit beschreven in hoofdstuk drie. In hoofdstuk vier worden de maatregelen conform de EU-slachtofferrichtlijn beschreven die genomen moeten worden om de bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld te waarborgen. Bovendien worden in hoofdstuk vier de voorzieningen beschreven waarop ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld zich kunnen beroepen. Verder worden in hoofdstuk vier de drie belangrijke uitspraken van de Nederlandse rechter in het belang van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld beschreven. Tevens wordt in hoofdstuk vijf de conclusie en aanbevelingen beschreven. Tot slot wordt de bibliografie van dit onderzoek weergegeven.

Hoofdstuk 2: Theoretisch Kader

In dit hoofdstuk zal er achtergrondinformatie beschreven worden die van belang is voor het onderzoek. In paragraaf 2.1 wordt een beschrijving gegeven van de achtergrond van het probleem en belangrijke begrippen worden gedefinieerd. De EU- slachtofferrichtlijn wordt beschreven in paragraaf 2.2. Het begrip slachtoffer volgens het Kaderbesluit en de EU- slachtofferrichtlijn wordt beschreven in paragraaf 2.3. In subparagraaf 2.3.1 wordt het begrip slachtoffer volgens de Nederlandse wetgeving gedefinieerd. Daarnaast wordt in paragraaf 2.4 de tijdige individuele beoordeling conform de EU- slachtofferrichtlijn beschreven. De specifieke kwetsbare groepen ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn worden beschreven in paragraaf 2.5. In paragraaf 2.6 wordt een inleidende tekst beschreven over de onderwerpen uit de EU- slachtofferrichtlijn. Onderwerpen uit de EU- slachtofferrichtlijn die niet in de Nederlandse regelgeving of rechtspraak zijn voorzien worden beschreven in subparagraaf 2.6.1. Daarentegen worden onderwerpen uit de EU- slachtofferrichtlijn, die al in de Nederlandse regelgeving of rechtspraak zijn voorzien beschreven in paragraaf 2.6.2. Verder wordt in paragraaf 2.7 een inleidende tekst beschreven over de verschillen en overeenkomsten tussen het Kaderbesluit en de EU- slachtofferrichtlijn. De overeenkomsten tussen het Kaderbesluit en de EU- slachtofferrichtlijn worden beschreven in subparagraaf 2.7.1. Daarentegen worden de verschillen tussen het Kaderbesluit en de EU- slachtofferrichtlijn beschreven in subparagraaf 2.7.2. De Wet maatschappelijke ondersteuning wordt in paragraaf 2.8 beschreven. In paragraaf 2.9 wordt de aangifte van huiselijk geweld beschreven. De vrouwenopvang wordt in paragraaf 2.10 beschreven. Verder wordt het Istanbul Verdrag in paragraaf 2.11 beschreven. Tot slot wordt dit hoofdstuk afgesloten met een conclusie in paragraaf 2.12.

2.1 Probleembeschrijving

Ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld vormen in Nederland een kwetsbare groep. Dit komt mede doordat deze vrouwen geen verblijfsvergunning hebben, de Nederlandse taal niet beheersen, de Nederlandse wet- en regelgeving niet kennen en niet weten of zij überhaupt bescherming kunnen krijgen van de Nederlandse overheid tegen huiselijk geweld. Doordat zij niet weten op welke bescherming, rechten en voorzieningen zij recht hebben, bestaat de grote kans dat zij uitgebuit zullen worden door particulieren, wanneer zij in financiële problemen terecht komen.

Om een duidelijke definitie van huiselijk geweld te hanteren heeft de Nederlandse overheid voor de lokale samenwerking tussen de politie, het Openbaar Ministerie (OM) en de reclassering de definitie van huiselijk geweld in de 'Aanwijzingen huiselijk geweld en eergeerelateerd geweld' opgenomen. Volgens de 'Aanwijzingen huiselijk geweld en eergeerelateerd geweld' kan huiselijk geweld gedefinieerd worden als: *"geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging, al dan niet door middel van of gepaard gaand met beschadiging van goederen in en om het huis"*.⁵ Daarnaast worden vrouwen die zonder een verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ingevolge de Nederlandse wetgeving vreemdelingen genoemd. Volgens de Vreemdelingenwet is een vreemdeling één ieder die de Nederlandse nationaliteit niet bezit en niet op grond van een wettelijke bepaling als Nederlander moet worden behandeld.⁶

2.2 De EU- slachtofferrichtlijn

Aangezien de Commissie heeft bepaald dat het Kaderbesluit niet de beoogde resultaten heeft gerealiseerd zijn het Europees Parlement en de Raad tot een implementatie gekomen van Richtlijn 2012/29/EU oftewel de EU- slachtofferrichtlijn. Dit houdt in dat het Europees Parlement en de Raad tot een vaststelling zijn gekomen van minimumnormen voor de rechten van slachtoffers van strafbare feiten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van het Kaderbesluit.⁷ De EU- slachtofferrichtlijn moest in principe op 16 november 2015 in Nederland geïmplementeerd worden, maar is momenteel in de Tweede Kamer in behandeling.⁸

De EU- slachtofferrichtlijn is een Europese richtlijn die de rechtspositie van slachtoffers van strafbare feiten in de hele Unie verbetert. Conform deze richtlijn wordt ook de rechtspositie van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld in de hele Unie

⁵ Aanwijzingen huiselijk geweld en eergeerelateerd geweld van 28 april 2010, *Stcr*. 2010,6462.

⁶ Lodder 2013, p. 18.

⁷ MvT Richtlijn 2012/29/, p.1-2.

⁸ Overheid, *Implementatie richtlijn 2012/29/EU minimumnormen slachtoffers*, geraadpleegd op 26 januari, 2016, op <https://wetgeving.kalender.overheid.nl/regeling/WGK003424>.

verbeterd. De EU- slachtofferrichtlijn streeft er met name naar het recht op waardigheid, leven, geestelijke en lichamelijke integriteit, vrijheid en veiligheid, eerbiediging van het privé- en familie- en gezinsleven, het recht op eigendom, het non- discriminatiebeginsel, het beginsel van gelijkheid tussen vrouwen en mannen, de rechten van het kind, van ouderen en personen met een handicap, en het recht op een eerlijk proces te bevorderen. Verder wordt van de EU- lidstaten verwacht dat zij slachtoffers op een respectvolle, tactvolle, geïndividualiseerde, professionele en niet-discriminerende manier erkennen en bejegenen in alle contacten met slachtofferhulp- of herstelrechtorganisaties of een bevoegde autoriteit, die gedurende de strafprocedure optreden. *“Onderscheid op welke grond dan ook, zoals huidskleur, ras, etnische of sociale afkomst, taal, genetische kenmerken, politieke of andere denkbeelden, godsdienst of overtuiging, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, handicap, geboorte, leeftijd, geslacht, genderexpressie, genderidentiteit, seksuele gerichtheid, gezondheid of verblijfstatus, is niet toegestaan”*.⁹ Dit geldt ook voor ongedocumenteerde vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.

Ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn moeten bevoegde autoriteiten die in het kader van de strafprocedure optreden en in contact komen met slachtoffers, rekening houden met de persoonlijke situatie en onmiddellijke behoeften van slachtoffers. Daarnaast moeten de bevoegde autoriteiten rekening houden met de leeftijd, het geslacht, de eventuele handicap en het ontwikkelingsniveau van het slachtoffer. Ook moeten de bevoegde autoriteiten rekening houden met de lichamelijke, geestelijke en morele integriteit van het slachtoffer. Tevens moeten slachtoffers conform de EU- slachtofferrichtlijn beschermd worden tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Ook moeten slachtoffers in de hele Unie passende ondersteuning krijgen om hun herstel te bevorderen. Naast passende ondersteuning moeten slachtoffers in de hele Unie dezelfde basisrechten, diensten en toegang tot de rechter krijgen. Dit geldt ook voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Verder heeft de EU- slachtofferrichtlijn geen betrekking op de voorwaarden omtrent het verblijf van slachtoffers van strafbare feiten op het grondgebied van de lidstaten.¹⁰

2.3 Definitie slachtoffer volgens het Kaderbesluit en de EU- slachtofferrichtlijn

Ingevolge art. 1 van het Kaderbesluit kan een slachtoffer gedefinieerd worden als: *“De natuurlijke persoon die als direct gevolg van het handelen of nalaten, dat in strijd is met de strafwetgeving van een lidstaat, schade, met inbegrip van lichamelijk letsel, geestelijke pijn en economische schade, heeft geleden”*.¹¹ De formulering omtrent het begrip slachtoffer in het Kaderbesluit komt er op neer dat het om schade van een slachtoffer moet gaan als direct gevolg van een strafbare gedraging van een verdachte. Volgens de Memorie van Toelichting van het Kaderbesluit is degene die rechtstreeks schade heeft geleden door een strafbaar feit ook diegene is die zich als benadeelde partij kan voegen in het strafproces.¹² Echter, de EU- slachtofferrichtlijn hanteert een andere formulering voor het begrip slachtoffer.

Het begrip slachtoffer is in de EU- slachtofferrichtlijn tweeledig geformuleerd, namelijk:

1. *“een natuurlijk persoon die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit schade, met inbegrip van lichamelijke, geestelijke of emotionele schade of economisch nadeel, heeft geleden;*
2. *familieleden van een persoon wiens overlijden rechtstreeks veroorzaakt is door een strafbaar feit en die schade hebben geleden als gevolg van het overlijden van die persoon”*.¹³

In overweging 19 van de EU- slachtofferrichtlijn is opgenomen dat onder meer een persoon als slachtoffer moet worden beschouwd, ongeacht of er een dader geïdentificeerd, aangehouden, vervolgd of veroordeeld is, en of er tussen het slachtoffer en de dader familiebanden bestaan. Daarnaast biedt de EU- slachtofferrichtlijn bescherming aan de familieleden van het slachtoffer die schade hebben geleden.¹⁴ De familieleden van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld kunnen ook gebruik maken van de bescherming die opgenomen is in de EU- slachtofferrichtlijn.

⁹ Richtlijn 2012/29/EU.

¹⁰ Richtlijn 2012/29/EU.

¹¹ Richtlijn 2001/220/JBZ.

¹² Cleiren, Crijns & Verpalen 2013, p. 201.

¹³ Richtlijn 2012/29/EU.

¹⁴ Richtlijn 2012/29/EU.

2.3.1 Definitie slachtoffer volgens de Nederlandse wetgeving

De definitie van het slachtoffer is in de Nederlandse wetgeving vastgelegd in artikel 51a lid 1 van het Wetboek van Strafvordering (WvSv) en luidt als volgt: *“Als slachtoffer wordt aangemerkt degene die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit vermogensschade of ander nadeel heeft ondervonden. Met het slachtoffer wordt gelijkgesteld de rechtspersoon die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit vermogensschade of ander nadeel heeft ondervonden”*.¹⁵ Met het begrip slachtoffer wordt in het Wetboek van Strafvordering bedoeld degene die rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit vermogensschade of ander nadeel heeft ondervonden.

Volgens de Nederlandse wetgeving kan het slachtoffer die schade heeft geleden door een strafbaar feit zich niet direct als benadeelde partij in het strafproces voegen. Het begrip rechtstreeks schade duidt erop dat er zodanig verband moet zijn tussen de geleden schade en het strafbare feit, en dat het slachtoffer moet zijn getroffen in het belang dat door de overtreden strafbepaling wordt beschermd. Dit houdt in dat het slachtoffer op grond van art. 51f WvSv zich als benadeelde partij in het strafproces kan voegen indien het slachtoffer rechtstreeks schade heeft geleden door een strafbaar feit. Voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld betekent dit, dat zij zich als benadeelde partij in een strafproces kunnen voegen, indien zij rechtstreeks schade hebben geleden door het gepleegde strafbare feit. De wetgever heeft de begrippen als benadeelde partij en rechtstreeks belang afzonderlijk gebruikt.¹⁶

Het verschil tussen het begrip slachtoffer dat opgenomen is in de EU- slachtofferrichtlijn en het WvSv is dat de familieleden van het slachtoffer die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit schade hebben geleden ook als slachtoffers gezien kunnen worden. Dit betekent dat de familieleden van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit schade hebben geleden, ook als slachtoffers gezien kunnen worden.¹⁷

In tegenstelling tot de EU- slachtofferrichtlijn wordt het slachtoffer in het WvSv gelijkgesteld met een rechtspersoon. Conform art. 51a lid 1 van het WvSv kunnen rechtspersonen ook aangemerkt worden als slachtoffer die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit vermogensschade of ander nadeel hebben ondervonden. Familieleden van het slachtoffer die rechtstreeks schade hebben geleden worden in Nederland ingevolge art. 51a lid 1 WvSv niet als slachtoffer gezien.¹⁸

2.4 Tijdige individuele beoordeling

Het kan zo zijn dat sommige slachtoffers het risico lopen van secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding door de dader, tijdens de strafprocedure. Om te bepalen of een slachtoffer een dergelijk risico kan lopen moeten lidstaten conform art. 22 van de EU- slachtofferrichtlijn slachtoffers tijdig en individueel beoordelen. Wanneer bijvoorbeeld een ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld tijdig onderworpen wordt aan een individuele beoordeling, kan men bepalen of de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld in aanmerking komt voor bijzondere beschermingsmaatregelen. Indien hiervan sprake is, moet de desbetreffende lidstaat de genoemde maatregelen in art. 23 lid 2 en lid 3 van de EU- slachtofferrichtlijn in acht nemen.¹⁹

2.5 Specifieke kwetsbare groepen

Naast het feit dat de EU- slachtofferrichtlijn de algemene rechtspositie van slachtoffers regelt, dient er ook aandacht te zijn voor de bescherming van specifieke kwetsbare groepen.²⁰ Als kwetsbare groepen worden ingevolge art. 22 lid 3 van de EU- slachtofferrichtlijn slachtoffers van o.a. geweld in hechte relatie in overweging genomen. Conform overweging 57 van de EU- slachtofferrichtlijn dreigen kwetsbare slachtoffers vaak blootgesteld te worden aan secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en aan vergelding. Daarom moet er met speciale aandacht beoordeeld worden of kwetsbare slachtoffers het risico van dergelijke victimisatie, intimidatie en vergelding lopen. Daarnaast moet er een sterke veronderstelling zijn dat de betrokken slachtoffers baat zullen hebben bij bijzondere beschermingsmaatregelen. Indien slachtoffers als kwetsbaar voor secundaire en herhaalde

¹⁵ Cleiren, Crijns & Verpalen 2013, p. 200.

¹⁶ Cleiren, Crijns & Verpalen 2013, p. 201.

¹⁷ Richtlijn 2012/29/EU.

¹⁸ Cleiren, Crijns & Verpalen 2013, p. 201.

¹⁹ Richtlijn 2012/29/EU.

²⁰ Lünemann & Mein 2014, p. 15.

victimisatie, intimidatie en vergelding zijn geïdentificeerd, moet er aan deze slachtoffers passende maatregelen geboden worden. Ingevolge overweging 58 van de EU- slachtofferrichtlijn worden de bijzondere beschermingsmaatregelen bepaald aan de hand van de individuele beoordeling en wordt er rekening gehouden met de wens van het slachtoffer.²¹

Conform overweging 38 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten personen die bijzonder kwetsbaar zijn of zich in situaties bevinden waarin zij blootgesteld worden aan een bijzonder hoog risico op schade, zoals slachtoffers van herhaald geweld in hechte relaties, gespecialiseerde ondersteuning en wettelijke bescherming krijgen. De gespecialiseerde hulporganisaties moeten gebaseerd zijn op een geïntegreerde en doelgerichte benadering, die in het bijzonder rekening houden met de specifieke behoeften van o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Daarnaast moeten de gespecialiseerde hulporganisaties rekening houden met de ernst van de als gevolg van het strafbare feit geleden schade, alsmede de relatie tussen de ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, de daders en hun ruimere sociale omgeving. De gespecialiseerde hulporganisaties en hun personeel hebben een belangrijke taak m.b.t. het verlenen van ondersteuning aan ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Deze organisaties en hun personeel moeten ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld helpen bij hun herstel en bij het boven water komen van mogelijke schade, of een mogelijke trauma als gevolg van huiselijk geweld, ondersteunen. Verder moeten deze organisaties en hun personeel ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld informeren over de in de EU- slachtofferrichtlijn opgenomen rechten, zodat ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld beslissingen kunnen nemen in een ondersteunende omgeving waarin zij met waardigheid, respect en gevoel worden behandeld.²²

2.6 Onderwerpen uit de EU- slachtofferrichtlijn

Een aantal onderwerpen uit de EU- slachtofferrichtlijn zijn in de Nederlandse regelgeving of rechtspraak voorzien en een aantal onderwerpen uit de EU- slachtofferrichtlijn zijn nog niet in de Nederlandse regelgeving of rechtspraak voorzien. In subparagraaf 2.6.1 zullen onderwerpen uit de EU- slachtofferrichtlijn beschreven worden die niet in de Nederlandse regelgeving of rechtspraak zijn voorzien. Daarnaast zullen in subparagraaf 2.6.2 onderwerpen uit de EU- slachtofferrichtlijn beschreven worden die al in de Nederlandse regelgeving of rechtspraak zijn voorzien.

2.6.1 Onderwerpen uit de EU- slachtofferrichtlijn die niet in de Nederlandse regelgeving of rechtspraak zijn voorzien

Artikel 3 van de EU- slachtofferrichtlijn beschrijft het recht te begrijpen en te worden begrepen. Krachtens art. 3 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn moet het slachtoffer bij het eerste contact en tijdens alle verdere noodzakelijke contacten door een bevoegde autoriteit geholpen worden om te begrijpen en te worden begrepen. Dit geldt ook voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Dit recht hoeft niet in de wetgeving opgenomen te worden, omdat art. 3 lid 1 en 2 van de EU- slachtofferrichtlijn daartoe geen opdracht geven. Indien bijvoorbeeld een ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld ondersteuning behoeft bij het begrijpen of begrepen worden, dan kan het slachtoffer zich laten vergezellen door een persoon naar keuze (art. 3 lid 3 van de EU- slachtofferrichtlijn).²³

Het vierde artikel van de EU- slachtofferrichtlijn regelt het recht op algemene informatie bij het eerste contact met een bevoegde autoriteit. De lidstaten zorgen ervoor dat het slachtoffer vanaf zijn eerste contact met een bevoegde autoriteit bepaalde informatie aangeboden krijgt, teneinde hem in staat te stellen toegang te hebben tot de in de EU- slachtofferrichtlijn opgenomen rechten. De informatie heeft betrekking op de in art. 3 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn opgesomde zaken. Voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld betekent dit dat zij ook recht op informatie hebben bij het eerste contact met een bevoegde autoriteit.²⁴

Momenteel is het recht op informatie bij het eerste contact met een bevoegde autoriteit nog niet opgenomen in het Wetboek van Strafvordering (WvSv). In de Memorie van Toelichting van de

²¹ Richtlijn 2012/29/EU.

²² Richtlijn 2012/29/EU.

²³ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 15-16.

²⁴ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 19.

implementatie van de EU- slachtofferrichtlijn wordt beschreven dat het recht op informatie bij het eerste contact met een bevoegde autoriteit opgenomen zal worden in een nieuw artikel, namelijk art. 51 ab van het WvSv.²⁵

Het vijfde artikel van de EU- slachtofferrichtlijn betreft de rechten van het slachtoffer bij het doen van aangifte. Conform dit artikel zorgen de lidstaten ervoor dat het slachtoffer een schriftelijke bevestiging ontvangt van zijn formele aangifte bij de bevoegde autoriteit van de desbetreffende lidstaat. In de schriftelijke bevestiging worden de basisgegevens vermeld van het strafbare feit. Daarnaast wordt het slachtoffer in staat gesteld om aangifte te doen in een taal die hij begrijpt, indien hij de taal van de bevoegde autoriteit niet begrijpt of spreekt. Hiervan ontvangt hij op verzoek een kosteloze vertaling van de schriftelijke bevestiging, in een taal die hij wel begrijpt. Ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld kunnen ook op verzoek een kosteloze vertaling van de schriftelijke bevestiging ontvangen.²⁶

De aangifte van strafbare feiten is geregeld in art. 160 t/m 163 van het WvSv. Artikel 163 van het WvSv beschrijft de wijze van aangifte en het vierde lid van dit artikel bepaalt dat de aangever op zijn verzoek een kopie van de aangifte ontvangt. De zinsnede 'op verzoek' is voor het slachtoffer, die aangifte doet, een beperking ten opzichte van art. 5 van de EU- slachtofferrichtlijn en dient te vervallen. Daarnaast moet het recht van het slachtoffer, bijvoorbeeld om aangifte te kunnen doen in een taal die hij begrijpt, dit moet opgenomen worden in de Nederlandse wetgeving. Momenteel krijgt het slachtoffer taalkundige bijstand bij het doen van zijn aangifte. Deze praktijk is niet vastgelegd in de Nederlandse wetgeving.²⁷

Het recht op informatie over de zaak van het slachtoffer wordt beschreven in art. 6 van de EU- slachtofferrichtlijn. Het slachtoffer moet ingevolge art. 6 van de EU- slachtofferrichtlijn in kennis gesteld worden van zijn recht om informatie te ontvangen over de strafprocedure die is ingesteld naar aanleiding van zijn aangifte van een tegen hem gepleegd strafbaar feit. Op verzoek ontvangt het slachtoffer de volgende informatie, namelijk:²⁸

*"a) een beslissing om het onderzoek niet voort te zetten of te beëindigen of de dader niet te vervolgen;
b) het tijdstip en de plaats van de terechtzitting en de aard van het aan de dader ten laste gestelde.*

Dit geldt ook voor:

a) elke eindbeslissing in een strafzaak en

b) informatie waardoor het slachtoffer de stand van zaken kan kennen van de strafprocedure, behalve in de uitzonderlijke gevallen waarin het goede verloop van de procedure door een dergelijke kennisgeving nadelig kan worden beïnvloed".²⁹

Ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld kunnen ook gebruik maken van het recht op informatie over de zaak. Het recht op informatie over de zaak tegen de verdachte is in Nederland geregeld in art. 51a, derde lid van het WvSv. Echter, het WvSv moet op dit punt grondig worden aangevuld en gedetailleerd beschreven worden. Omdat de huidige bepaling van het WvSv verder gaat dan de tekst van de EU- slachtofferrichtlijn.³⁰

Artikel 7 van de EU- slachtofferrichtlijn betreft het recht op vertolking en vertaling. Overeenkomstig de rol van het slachtoffer in de strafprocedure in het toepasselijke strafrechtstelsel, zorgen de lidstaten ervoor dat het slachtoffer op verzoek kosteloos bijgestaan wordt door een tolk. De lidstaten zorgen voor een tolk, als het slachtoffer de taal van de strafprocedure niet begrijpt of spreekt. Daarnaast wordt het slachtoffer bijgestaan door een tolk wanneer hij in de loop van de strafprocedure door de politie, onderzoeksinstanties en gerechtelijke instanties gehoord of ondervraagd wordt en wanneer hij actief deelneemt aan de terechtzitting en eventuele noodzakelijke tussentijdse zittingen. Indien ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld de taal van de strafprocedure niet begrijpen of spreken kunnen zij zich beroepen op het recht van vertolking en vertaling.³¹

Op grond van de EU- slachtofferrichtlijn moet het WvSv het recht op een tolk in verschillende fasen van het strafproces beschrijven, voornamelijk bij de ondervraging door de politie. Momenteel bevat art. 51c van het WvSv een beknopte bepaling omtrent het recht op een tolk. Indien een slachtoffer de Nederlandse taal niet of niet voldoende beheerst kan hij zich laten bijstaan door een tolk. Dit geldt

²⁵ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 20.

²⁶ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 21.

²⁷ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 22.

²⁸ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 23.

²⁹ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 23.

³⁰ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 24.

³¹ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 25.

alleen voor slachtoffers die zich als benadeelde partij willen voegen, hebben gevoegd of gebruik willen maken van het spreekrecht, of als toehoorder aanwezig willen zijn bij de terechtzitting.³²

Het recht op toegang tot slachtofferhulporganisaties is geregeld in art. 8 van de EU- slachtofferrichtlijn. Dit artikel verplicht lidstaten niet per se tot regelgeving, maar is erop gericht dat lidstaten ervoor zorgen dat het slachtoffer van een strafbaar feit toegang heeft tot slachtofferhulp en dat er organisaties voor slachtofferhulp beschikbaar zijn. Van dit recht kunnen ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ook gebruik maken. In het huidige WvSv is er geen bepaling opgenomen omtrent slachtofferhulp. Wel kan het slachtoffer op grond van art. 51c lid 1 van het WvSv zich laten bijstaan door bijvoorbeeld een medewerker van Slachtofferhulp Nederland, met het oog op de uitoefening van het spreekrecht of de voeging als benadeelde partij.³³

Het negende artikel van de EU- slachtofferrichtlijn geeft een uitwerking van de ondersteuning die slachtofferhulporganisaties moeten bieden aan slachtoffers. Dit geldt ook voor vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Van slachtofferhulporganisaties wordt verwacht dat zij informatie, advies en ondersteuning geven die van belang zijn voor de rechten van het slachtoffer. Daarnaast moeten slachtofferhulporganisaties informatie over of doorverwijzing naar gespecialiseerde hulporganisaties aan slachtoffers bieden. Advies over de financiële en praktische kwesties naar aanleiding van het strafbare feit en eventueel advies omtrent het voorkomen van secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding moeten door slachtofferhulporganisaties geboden worden aan slachtoffers. Ook moet er ingevolge art. 9 van de EU- slachtofferrichtlijn bijzonder aandacht besteedt worden aan de specifieke behoeften van slachtoffers die aanzienlijk schade hebben geleden als gevolg van het strafbare feit.³⁴

De specialistische slachtofferhulp, zoals beschreven wordt in de EU- slachtofferrichtlijn, is in Nederland veelal een onderdeel van de gezondheidszorg. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is verantwoordelijk over de gezondheidszorg dat in Nederland geregeld wordt. In Nederland zijn er diverse centra voor slachtofferhulp, zoals Slachtofferhulp Nederland, Centra Seksueel Geweld en Veilig Thuis. De toegang tot instellingen voor slachtofferhulp, alsmede de organisatie en werkzaamheden van instellingen voor slachtofferhulp is momenteel niet vastgelegd in een regeling, dit moet in de toekomst wel opgenomen worden in een ministeriële regeling.³⁵

Het elfde artikel van de EU- slachtofferrichtlijn betreft de rechten van het slachtoffer in geval van een beslissing tot niet-vervolgning. De lidstaten moeten ervoor zorgen dat slachtoffers overeenkomstig hun rol in het toepasselijke strafrechtstelsel, het recht hebben op toetsing van de beslissing tot niet-vervolgning. In het Nederlands recht is er een dergelijke toetsingsmogelijkheid, op grond van art. 12 van het WvSv. Dit kan door middel van de mogelijkheid, voor de rechtstreeks belanghebbende, om een klacht te doen bij het gerechtshof als een strafbaar feit niet vervolgd wordt, vervolging niet voortgezet wordt of de vervolging plaatsvindt door het uitvaardigen van een strafbeschikking. Gezien de nauwe samenhang met verstrekken van zaaksgebonden informatie en informatie ingeval van een beslissing om niet te vervolgen, dient het recht bij een beslissing tot niet- vervolgning opgenomen te worden in een nieuw artikel in het WvSv. Vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, kunnen ook van 'het recht bij een beslissing tot niet- vervolgning' gebruik maken.³⁶

Artikel 12 van de EU- slachtofferrichtlijn betreft het recht op waarborgen in het kader van herstelrechtvoorzieningen. Overweging 46 van de EU- slachtofferrichtlijn stelt dat herstelrechtvoorzieningen zeer bevorderlijk kunnen zijn voor slachtoffers, maar moeten met de nodige waarborgen worden omgeven om secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding te voorkomen. Ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld kunnen ook gebruik maken van de herstelrechtvoorzieningen.³⁷

In art. 51h van het WvSv wordt de bemiddeling tussen het slachtoffer en de verdachte of dader beschreven. Bemiddeling tussen het slachtoffer en de dader is een onderdeel van het herstelrecht. Volgens de EU- slachtofferrichtlijn is het herstelrecht een proces waarbij het slachtoffer en de dader in staat worden gesteld om vrijwillig en actief deel te nemen aan het oplossen van zaken die het gevolg

³² MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 26.

³³ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 27.

³⁴ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 28.

³⁵ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 28-29.

³⁶ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 29.

³⁷ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 30.

zijn van het strafbare feit. De bemiddeling hiervan vindt plaats met behulp van een onpartijdige derde. Bij de definitie die de EU- slachtofferrichtlijn hanteert wordt er niet uitgegaan van direct contact tussen het slachtoffer en de dader, terwijl bij bemiddeling sprake is van direct contact. Het begrip herstelrecht komt niet tot uitdrukking in art. 51h van het WvSv, zoals het in de EU- slachtofferrichtlijn is beschreven. Het moet duidelijk zijn dat de informatieplicht ook onder bemiddeling valt.³⁸

In art. 20 van de EU- slachtofferrichtlijn worden een aantal bepalingen beschreven ten aanzien van het recht op bescherming van slachtoffer gedurende het strafrechtelijk onderzoek. Behoudens het recht van verdediging, en in overeenstemming met de regels betreffende beoordelingsvrijheid van de rechter, zorgen de lidstaten ervoor dat er gedurende het strafrechtelijk onderzoek:³⁹

- a) de ondervraging van het slachtoffer geen onnodige vertraging oploopt nadat bij de bevoegde autoriteit aangifte van het strafbare feit is gedaan;*
- b) het aantal ondervragingen van het slachtoffer tot het minimum wordt beperkt en ondervraging alleen plaatsvindt als dat strikt noodzakelijk is met het oog op het strafrechtelijk onderzoek;*
- c) het slachtoffer zich mag laten vergezellen door zijn wettelijk vertegenwoordiger en een persoon naar keuze, tenzij een gemotiveerde beslissing in tegengestelde zin is genomen;*
- d) medische onderzoeken tot een minimum worden beperkt en alleen worden uitgevoerd indien dat strikt noodzakelijk is met het oog op de strafprocedure”.*⁴⁰

Artikel 20 van de EU- slachtofferrichtlijn geeft aanleiding tot een wijziging van het WvSv, te weten van art. 51c WvSv die de rechten van het slachtoffer beschrijft. Onderdelen a), b) en d) van art. 20 van de EU- slachtofferrichtlijn zullen opgenomen worden in de algemene maatregelen van bestuur op basis van het voorgestelde wetsartikel 51aa lid 2 onder c van het WvSv. Tevens worden de normen van art. 20 van de EU- slachtofferrichtlijn vastgelegd in voorschriften ten behoeve van de politie, het Openbaar Ministerie (OM), de rechter en de rechter-commissaris. Verder wordt onderdeel c) van art. 20 van de EU- slachtofferrichtlijn toegevoegd in art. 51c WvSv.⁴¹

Conform art. 22 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten ervoor zorgen dat het slachtoffer aan een tijdige en individuele beoordeling onderworpen wordt. Het doel van een individuele beoordeling is het onderkennen aan specifieke beschermingsbehoeften, en het bepalen of het slachtoffer gedurende de strafprocedure van bijzondere maatregelen in de zin van art. 23 en 24 van de EU- slachtofferrichtlijn gebruik kan maken. Voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld geldt ook dat zij aan een tijdige en individuele beoordeling onderworpen worden. De individuele beoordeling is niet verankerd in de Nederlandse wetgeving. Verwacht wordt dat de aspecten van de individuele beoordeling in de algemene maatregelen van bestuur vastgelegd worden en gedetailleerde uitvoeringsvoorschriften worden in een ministeriële regeling vastgelegd.⁴²

Artikel 23 van de EU- slachtofferrichtlijn betreft het recht op bescherming van slachtoffers met specifieke beschermingsbehoeften gedurende de strafprocedure. Geïdentificeerde slachtoffers met bijzondere beschermingsbehoeften, die in aanmerking komen voor bijzondere maatregelen, kunnen gebruik maken van de maatregelen die beschreven zijn in art. 23 lid 2 en 3 van het WvSv. Ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld kunnen ook in aanmerking komen voor de bijzondere maatregelen, indien zij behoefte hieraan hebben.⁴³

Een aantal maatregelen die genoemd worden in art. 23 van de EU- slachtofferrichtlijn zijn al in Nederland in het WvSv vastgelegd, zoals het bevel van de rechtbank dat het onderzoek ter terechtzitting met gesloten deuren wordt behandeld (art. 269 lid 1 van het WvSv). Daarnaast zijn sommige maatregelen die genoemd worden in art. 23 van de EU- slachtofferrichtlijn opgenomen in de aanwijzingen van het OM. Echter, zijn er verschillen in de toepassingscriteria. Zo wordt in art. 23 van de EU- Slachtofferrichtlijn beschreven dat het slachtoffer met specifieke beschermingsbehoeften aanspraak kan maken van een aantal maatregelen, ongeacht het strafbaar feit. Echter, de ‘Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik’ van het OM omvat een aantal maatregelen van de EU- slachtofferrichtlijn, maar is beperkt tot slachtoffers van specifiek bepaalde strafbare feiten. Dit betekent dat de werkingssfeer van deze maatregelen in Nederland verruimd moet worden.⁴⁴

³⁸ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 31.

³⁹ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 32.

⁴⁰ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 32.

⁴¹ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 33.

⁴² MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 33-35.

⁴³ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 35.

⁴⁴ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 35.

2.6.2 Onderwerpen uit de EU- slachtofferrichtlijn die al in de Nederlandse regelgeving of rechtspraak zijn voorzien

Het recht om te worden gehoord wordt beschreven in art. 10 van de EU- slachtofferrichtlijn. Op grond van art. 10 van de EU- slachtofferrichtlijn zorgen de lidstaten ervoor dat het slachtoffer in de loop van de strafprocedure gehoord kan worden en bewijselementen kan aanvoeren. In Nederland is de mogelijkheid om bewijselementen aan te voeren in art. 51b lid 2 van het WvSv geregeld. Voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld betekent het dat zij in de loop van de strafprocedure gehoord kunnen worden en bewijselementen kunnen aanvoeren.⁴⁵

Krachtens art. 13 van de EU- slachtofferrichtlijn heeft het slachtoffer recht op bijstand, indien het slachtoffer de status van partij in de strafprocedure heeft. In Nederland wordt al aan de verplichting van art. 13 van de EU- slachtofferrichtlijn voldaan. Ingevolge art. 51c van het WvSv kan het slachtoffer gedurende de strafprocedure zich laten bijstaan. Dit betekent voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, dat zij op grond van art. 13 van de EU- slachtofferrichtlijn en art. 51c van het WvSv zich kunnen laten bijstaan door een derde.⁴⁶

Conform art. 14 van de EU- slachtofferrichtlijn heeft het slachtoffer recht op vergoeding van kosten die voortvloeien uit de strafprocedure. Nederland voldoet al aan de verplichting van art. 14 van de EU- slachtofferrichtlijn. In art. 3 van de Wet tarieven in strafzaken zijn de tarieven vastgesteld voor o.a. vergoedingen voor tijdverzuim en als getuigen optreden. Vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, kunnen op grond van art. 14 van de EU- slachtofferrichtlijn en art. 3 van de Wet tarieven in strafzaken kosten vergoed krijgen die voortvloeien uit de strafprocedure.⁴⁷

Krachtens art. 15 van de EU- slachtofferrichtlijn heeft het slachtoffer recht op teruggave van voorwerpen, die in de loop van de strafprocedure in beslag zijn genomen. Voorwerpen worden niet teruggave aan het slachtoffer als het van belang is voor de strafprocedure. Nederland voldoet aan de verplichting van art. 15 van de EU- slachtofferrichtlijn. De artt. 116 t/m 119a WvSv regelen de bewaring en teruggave van inbeslaggenomen voorwerpen door het OM. Voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld betekent dit, dat zij recht op teruggave van voorwerpen hebben die in de loop van de strafprocedure in beslag zijn genomen.⁴⁸

In artikel 16 van de EU- slachtofferrichtlijn wordt het recht op een beslissing inzake schadevergoeding door de dader in de loop van de strafprocedure geregeld. Aan de verplichting van dit artikel voldoet Nederland al. Conform artikelen 51f en 51g van het WvSv kan het slachtoffer zich als benadeelde partij voegen in het strafproces ten aanzien van zijn vordering tot schadevergoeding. Ook ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld kunnen zich beroepen op de artikelen 51f en 51g van het WvSv en art. 16 van de EU- slachtofferrichtlijn.⁴⁹

Het recht op bescherming wordt beschreven in art. 18 van de EU- slachtofferrichtlijn. Conform art. 18 van de EU- slachtofferrichtlijn zorgen de lidstaten ervoor dat er maatregelen beschikbaar zijn die het slachtoffer en zijn familieleden bescherming bieden tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Daarnaast moeten de maatregelen de waardigheid van het slachtoffer beschermen bij ondervragingen of bij verhoor als getuige. Nederland voldoet aan de verplichting van art. 18 van de EU- slachtofferrichtlijn. In de artikelen 226a t/m 226f WvSv worden de regelingen inzake bedreigde getuigen beschreven. Daarnaast kan de rechter-commissaris op grond van art. 226d WvSv bepalen dat de verdachte of diens raadsman dan wel beiden bij het verhoor van de getuige niet aanwezig mogen zijn. Tevens kan de officier van justitie op grond van art. 264 WvSv de bevoegdheid geven om de opgegeven deskundige of getuige weigeren te doen oproepen. Ook kan de rechtbank ingevolge art. 288 WvSv van de oproeping van de niet verschenen getuigen afzien. Voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld en hun familieleden betekent dit dat zij gedurende de strafprocedure bescherming kunnen krijgen tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Daarnaast zullen zij beschermd worden bij ondervragingen of bij het verhoor als getuige.⁵⁰

⁴⁵ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 38.

⁴⁶ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 38.

⁴⁷ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 38-39.

⁴⁸ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 41.

⁴⁹ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 42.

⁵⁰ MvT Richtlijn 2012/29/EU, p. 45-46.

Overeenkomstig art. 19 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten de voorwaarden scheppen waardoor het contact tussen het slachtoffer, zijn familieleden en de dader vermeden kan worden in gebouwen waar de strafprocedure wordt gevoerd, tenzij dit contact vereist is in de strafprocedure. Nederland voldoet aan de verplichtingen van art. 19 van de EU- slachtofferrichtlijn. In februari 2012 is de 'Modelregeling inzake passende verblijfsomgeving slachtoffers' bekend gemaakt. In deze regeling wordt o.a. beschreven hoe het slachtoffer ongewenste confrontatie met de dader kan vermijden. Ook wordt er in de regeling beschreven hoe bodes bij rechtbanken en hoven slachtoffers een professioneel, kwalitatief goede en doelmatige opvang kunnen bieden. De 'Modelregeling inzake passende verblijfsomgeving slachtoffers' en art. 19 van de EU- slachtofferrichtlijn is ook van toepassing op ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.⁵¹

Ingevolge art. 21 van de EU- slachtofferrichtlijn heeft het slachtoffer recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Nederland voldoet aan de verplichting van art. 21 van de EU- slachtofferrichtlijn. Zo kan de rechtbank ingevolge art. 269 lid 1 van het WvSv de terechtzitting achter gesloten deuren bevelen, om de persoonlijke levenssfeer van het slachtoffer te beschermen. Daarnaast heeft de Raad voor de Journalistiek een Leidraad vastgesteld, waarin de standpunten van de Raad zijn opgenomen wat de Raad wel of niet vindt passen bij de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de journalist. Tevens vindt de Raad dat de persoonlijke levenssfeer van iemand over wie gepubliceerd wordt niet aangetast mag worden, dan in het kader van een open berichtgeving nodig is. Voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld betekent dit dat zij gedurende de strafprocedure recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer hebben.⁵²

2.7 Verschillen en overeenkomsten tussen het Kaderbesluit en de EU- slachtofferrichtlijn

Het Kaderbesluit is vergeleken met de EU- slachtofferrichtlijn minder gedetailleerd beschreven dan de EU- slachtofferrichtlijn, omtrent de status van het slachtoffer in de strafprocedure. Daarnaast geeft het Kaderbesluit meer sturing aan lidstaten, dan dat het echt verplichtingen oplegt aan lidstaten. In tegenstelling tot het Kaderbesluit verplicht de EU- slachtofferrichtlijn lidstaten om bepaalde rechten, bescherming en ondersteuning in de wet- en regelgeving op te nemen. In de volgende subparagrafen zullen de verschillen en overeenkomsten tussen het Kaderbesluit en de EU- slachtofferrichtlijn beschreven worden.

2.7.1 Overeenkomsten tussen het Kaderbesluit en de EU- slachtofferrichtlijn

Artikel 4 van het Kaderbesluit beschrijft het recht op informatie. Ingevolge dit artikel moeten lidstaten waarborgen dat het slachtoffer vanaf het eerste contact met de handhavingdiensten toegang heeft tot relevante informatie. Deze informatie kan omvatten tot welke diensten of organisaties het slachtoffer zich kan wenden en welke soort hulp het slachtoffer kan ontvangen. Artikel 4 van het Kaderbesluit is ook van toepassing op ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.⁵³ In tegenstelling tot het Kaderbesluit is het recht op informatie in de EU- slachtofferrichtlijn verdeeld in twee categorieën, namelijk het recht op informatie bij het eerste contact met een bevoegde autoriteit en het recht op informatie over zijn zaak. Krachtens art. 4 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten ervoor zorgen dat het slachtoffer en o.a. de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld bij het eerste contact met een bevoegde autoriteit informatie ontvangt. Deze informatie kan omvatten welk soort ondersteuning het slachtoffer kan krijgen en hoe de procedure verloopt bij het doen van aangifte van een strafbaar feit en wat de beschikbare herstelrechtvoorzieningen zijn. Verder is het recht op informatie over de zaak opgenomen in art. 6 van de EU- slachtofferrichtlijn. De lidstaten moeten conform dit artikel ervoor zorgen dat het slachtoffer zonder onnodige vertraging in kennis wordt gesteld van het recht op informatie over de strafprocedure die is ingesteld naar aanleiding van zijn aangifte. Voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, geldt ook dat zij gebruik kunnen maken van art. 6 van de EU- slachtofferrichtlijn.⁵⁴

Een andere overeenkomst met de EU- slachtofferrichtlijn is het recht op bescherming dat opgenomen is in art. 8 van het Kaderbesluit. Ingevolge dit artikel moeten lidstaten waarborgen dat elk slachtoffer op een passend niveau bescherming krijgt. In voorkomend geval moeten de familieleden of

⁵¹ MVT Richtlijn 2012/29/EU, p. 47.

⁵² MVT Richtlijn 2012/29/EU, p. 47.

⁵³ Richtlijn 2001/220/JBZ.

⁵⁴ Richtlijn 2012/29/EU.

gelijkgestelde personen van het slachtoffer passende bescherming krijgen, wat betreft veiligheid en de bescherming van hun persoonlijke levenssfeer. Daarnaast waarborgt elke lidstaat de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de goede naam van het slachtoffer en diens familieleden of gelijkgestelde personen. Tevens waarborgt elke lidstaat dat het contact tussen het slachtoffer en de dader in gerechtsgebouwen vermeden wordt.⁵⁵ Dit geldt ook voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.

In tegenstelling tot het Kaderbesluit is het recht op bescherming in de EU- slachtofferrichtlijn verdeeld in vijf categorieën, namelijk; het recht op bescherming, het recht om contact tussen het slachtoffer en de dader te vermijden, het recht op bescherming van slachtoffers tijdens het strafrechtelijk onderzoek, het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer en het recht op bescherming van slachtoffers met specifieke beschermingsbehoeften tijdens de strafprocedure. Krachtens art. 18 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten ervoor zorgen dat er maatregelen beschikbaar zijn die het slachtoffer en zijn familieleden bescherming bieden tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Daarnaast moet het slachtoffer beschermd worden bij ondervragingen of bij het verhoor als getuige. Het recht om contact tussen het slachtoffer en de dader te vermijden wordt beschreven in art. 19 van de EU- slachtofferrichtlijn. Ingevolge dit artikel moeten lidstaten voorwaarden scheppen waarbij het contact tussen het slachtoffer, zo nodig, zijn familieleden en de dader vermeden kan worden in gebouwen waar de strafprocedure wordt gevoerd. Het recht op bescherming van slachtoffers tijdens het strafrechtelijk onderzoek wordt beschreven in art. 20 van de EU- slachtofferrichtlijn. Tevens wordt het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer beschreven in art. 21 van de EU- slachtofferrichtlijn. De lidstaten moeten ervoor zorgen dat er passende maatregelen zijn die de persoonlijke levenssfeer van het slachtoffer beschermen. Verder wordt het recht op bescherming van slachtoffers met specifieke beschermingsbehoeften tijdens de strafprocedure beschreven in art. 23 van de EU- slachtofferrichtlijn. Ingevolge dit artikel kunnen geïdentificeerde slachtoffers met beschermingsbehoeften gebruik maken van de bijzondere maatregelen.⁵⁶ Ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld kunnen ook van de bovengenoemde rechten gebruik maken.

Een derde overeenkomst met de EU- slachtofferrichtlijn is het recht op schadeloosstelling, in het kader van de strafprocedure, dat opgenomen is in art. 9 van het Kaderbesluit. Ingevolge dit artikel waarborgt elke lidstaat dat het slachtoffer in het kader van de strafprocedure binnen een redelijke termijn een beslissing verkrijgt met betrekking tot de schadeloosstelling door de dader, mits de nationale wet bepaalt dat de schadeloosstelling in een ander kader geschiedt. Daarnaast worden de voorwerpen van het slachtoffer die in de strafprocedure in beslag zijn genomen en teruggegeven kunnen worden aan het slachtoffer, onverwijld aan het slachtoffer teruggegeven.⁵⁷ Het recht op schadeloosstelling in het kader van de strafprocedure geldt ook voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.

In tegenstelling tot het Kaderbesluit is het recht op schadeloosstelling in het kader van de strafprocedure in de EU- slachtofferrichtlijn verdeeld in drie categorieën, namelijk; het recht op vergoeding van de kosten, het recht op teruggave van voorwerpen en het recht op een beslissing inzake schadevergoeding door de dader in de loop van de strafprocedure. Overeenkomstig art. 14 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten de kosten die voortvloeien uit de strafprocedure vergoeden aan het slachtoffer die actief deelneemt aan de strafprocedure. Daarnaast wordt het recht op teruggave van voorwerpen beschreven in art. 15 van de EU- slachtofferrichtlijn. De lidstaten zorgen ervoor dat de voorwerpen die teruggegeven kunnen worden aan het slachtoffer teruggegeven worden. Verder wordt het recht op een beslissing inzake schadevergoeding door de dader in de loop van de strafprocedure beschreven in art. 16 van de EU- slachtofferrichtlijn. Dit wil zeggen dat de lidstaten waarborgen dat het slachtoffer binnen een redelijke termijn een beslissing inzake schadevergoeding door de dader verkrijgt, mits in het nationale recht is bepaald dat deze beslissing in een andere gerechtelijke procedure genomen moet worden.⁵⁸ Van de rechten op vergoeding van kosten, teruggave van voorwerpen en beslissing inzake schadevergoeding door de dader in de loop van de strafprocedure kunnen ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ook gebruik maken.

⁵⁵ Richtlijn 2001/220/JBZ.

⁵⁶ Richtlijn 2012/29/EU.

⁵⁷ Richtlijn 2001/220/JBZ.

⁵⁸ Richtlijn 2012/29/EU.

2.7.2 Verschillen tussen het Kaderbesluit en de EU- slachtofferrichtlijn

De EU- slachtofferrichtlijn verschilt enorm met het Kaderbesluit. Ten eerste heeft de EU- slachtofferrichtlijn ingevolge art.1 tot doel ervoor te zorgen dat slachtoffers van strafbare feiten in de gehele Unie passende informatie, ondersteuning en bescherming krijgen en aan de strafprocedure kunnen deelnemen, ongeacht hun verblijfsstatus. Dit geldt ook voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.⁵⁹ Daarentegen heeft het Kaderbesluit tot doel dat lidstaten hun wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen onderling aanpassen en voor zover dit nodig is slachtoffers van misdrijven en o.a. ook ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld een hoog beschermingsniveau te bieden.⁶⁰

Ten tweede worden er in de EU- slachtofferrichtlijn meer rechten beschreven voor slachtoffers van strafbare feiten en aan o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, dan in het Kaderbesluit. Zo worden drie rechten beschreven in het Kaderbesluit ten opzichte van slachtoffers en aan o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, namelijk; het recht op informatie, het recht op bescherming en het recht op schadeloosstelling in het kader van de strafprocedure.⁶¹ Daarentegen worden er in de EU- slachtofferrichtlijn diverse rechten beschreven ten aanzien van slachtoffers van strafbare feiten en o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, namelijk; het recht te begrijpen en te worden begrepen, het recht op informatie bij het eerste contact met een bevoegde autoriteit, rechten van het slachtoffer bij het doen van aangifte, het recht op informatie over zijn zaak, het recht op vertolking en vertaling, het recht op toegang tot slachtofferhulporganisaties, het recht te worden gehoord, rechten in geval van een beslissing tot niet- vervolging, het recht op waarborgen in het kader van herstelrechtvoorzieningen, het recht op bijstand, het recht op vergoeding van de kosten, het recht op teruggave van voorwerpen, het recht op een beslissing inzake schadevergoeding door de dader in de loop van de strafprocedure, het recht op bescherming, het recht om contact tussen slachtoffer en dader te vermijden, het recht op bescherming van slachtoffers tijdens het strafrechtelijk onderzoek, het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer en het recht op bescherming van slachtoffers met specifieke beschermingsbehoeften tijdens de strafprocedure.⁶²

Ten derde is de EU- slachtofferrichtlijn gedetailleerder beschreven dan het Kaderbesluit. Zo krijgen slachtoffers van strafbare feiten en ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld in drie categorieën rechten, bescherming en ondersteuning, namelijk; bij het verstrekken van informatie en ondersteuning gedurende strafprocedure, bij deelname aan de strafprocedure en bij erkenning van slachtoffers met specifieke beschermingsbehoeften. De EU- slachtofferrichtlijn is in tegenstelling tot het Kaderbesluit meer overzichtelijker, duidelijker en biedt veel meer rechten, bescherming en ondersteuning aan slachtoffers van strafbare feiten en aan o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.⁶³ Het Kaderbesluit is minder uitgebreid en bevat geen categorieën waarin een slachtoffer van een strafbaar feit of een ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld in wordt gedeeld.⁶⁴

2.8 Wet maatschappelijke ondersteuning

Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten ingevolge de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) verantwoordelijk voor de aanpak van huiselijk geweld en vrouwenopvang. De gemeenten werken bij de bestrijding van huiselijk geweld nauw samen met andere sectoren, zoals de politie, reclassering, geestelijke gezondheidszorg (GGZ) en het Openbaar Ministerie (OM).⁶⁵ Volgens prestatieveld 7 van de Wmo moeten gemeenten tijdelijk onderdak, begeleiding, advies en informatie bieden aan vrouwen die, al dan niet gedwongen, hun thuissituatie hebben moeten verlaten in verband met problemen van relationele aard of geweld.⁶⁶ Op basis van de Wmo hebben ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld geen recht op verblijf in een vrouwenopvang. Indien ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld in een vrouwenopvang willen verblijven moeten zij een verblijfsvergunning aanvragen als slachtoffers van

⁵⁹ Richtlijn 2012/29/EU.

⁶⁰ Richtlijn 2001/220/JBZ.

⁶¹ Richtlijn 2001/220/JBZ.

⁶² Richtlijn 2001/220/JBZ.

⁶³ Richtlijn 2012/29/EU.

⁶⁴ Richtlijn 2001/220/JBZ.

⁶⁵ Rijksoverheid, *Aanpak van huiselijk geweld*, geraadpleegd op 17 november, 2015, op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/inhoud/aanpak-huiselijk-geweld>.

⁶⁶ TransitieBureau Wmo, *Huiselijk geweld*, geraadpleegd op 17 november, 2015, op <http://www.invoeringwmo.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld>.

huiselijk geweld.⁶⁷ Bij het aanvragen van een verblijfsvergunning als slachtoffer van huiselijk geweld moet er ook aangifte of melding gedaan worden van huiselijk geweld bij een bevoegde autoriteit.

2.9 Aangifte van huiselijk geweld

Sinds kort kunnen o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld in heel Nederland aangifte doen, zij hoeven niet te vrezen voor vervolging of het land uitgezet te worden.⁶⁸ Conform de nieuwe regeling krijgt een ongedocumenteerd slachtoffer van de politie zo nodig een NN- identiteit (nomen nescio, naam onbekend) om aangifte te kunnen doen of een getuigenverklaring af te leggen.⁶⁹ Echter, uit het rapport van Van Kalmthout en Jacobs komt naar voren dat de politie naar willekeur omgaat met aangiftes van ongedocumenteerde mensen. Zo blijkt dat ongedocumenteerde mensen in sommige gevallen zonder problemen aangifte kunnen doen en in andere gevallen worden ze opgepakt of krijgen ongedocumenteerde mensen een boete als ze bijvoorbeeld vertellen dat ze met de dood worden bedreigd of verkracht zijn. Daarnaast blijkt de uit praktijk dat mensen zonder papieren een grote kans lopen om opgepakt te worden bij het doen van aangifte.⁷⁰

2.10 Vrouwenopvang

In een vrouwenopvang kunnen ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld tijdelijk verblijven. Gedurende verblijf in een vrouwenopvang kunnen deze vrouwen gebruik maken van de basisvoorzieningen, zoals een crisisopvang en een individueel hulpverleningstraject. Naast de basisvoorzieningen biedt een vrouwenopvang een eigen slaapkamer en soms een eigen unit met voorzieningen aan ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Verder biedt een vrouwenopvang een breed pakket aan voorzieningen in de aanpak van huiselijk geweld. Echter, verschilt dit pakket per vrouwenopvang, afhankelijk van de afspraken met gemeenten en regionale samenwerkingspartners.⁷¹

Wanneer een ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld zich meldt bij een vrouwenopvang moet de vrouwenopvang namens deze vrouw een aanvraag voor een 'verblijfsvergunning schrijnend bij huiselijk geweld' indienen bij de minister van Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). Daarnaast moet de aanvraag binnen een jaar na het verbreken van de relatie ingediend worden. Verder moet er bewezen worden dat er bij de ongedocumenteerde vrouw sprake was van huiselijk geweld. Naast de aanvraag moeten de volgende documenten ingediend worden bij de minister van IND, namelijk;

- verklaring van aangifte of een melding van huiselijk geweld;
- verklaring van een (vertrouwens)arts of een andere hulpverlener;
- verklaring van verblijf in een vrouwenopvang;
- andere gegevens, deze moeten betrouwbaar en objectief zijn.⁷²

Nadat de vrouwenopvang namens de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld een aanvraag heeft ingediend voor een verblijfsvergunning kan er een beroep worden gedaan op de Regeling verstrekkingen voor bepaalde categorieën vreemdelingen (Rvb).⁷³ De Rvb biedt aan o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld een financiële toelage en dekt de kosten van medische verstrekkingen. Om gebruik te maken van de voorzieningen die de Rvb biedt, moeten ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld aangifte doen van huiselijk geweld en in een vrouwenopvang verblijven.⁷⁴

⁶⁷ Basisrechten, *Basisrechten voor ongedocumenteerden in Nederland*, geraadpleegd op 17 november, 2015, op <http://www.basisrechten.nl/amsterdam/wonen-en-opvang.html>.

⁶⁸ Maarten van Dun, Amsterdamse proef krijgt nationaal vervolg: illegaal mag aangifte doen, *Het Parool*, 2 april 2015.

⁶⁹ Maarten van Dun, Illegaal kan in Amsterdam aangifte doen zonder te vrezen voor uitzetting, *Het Parool*, 29 november 2014.

⁷⁰ Babette olde Hanhof, 'Illegaal moet veilig aangifte kunnen doen', *NOS*, 15 januari 2015.

⁷¹ Opvang, *Vrouwenopvang*, geraadpleegd op 8 september, 2015, op <http://www.opvang.nl/site/item/vrouwenopvang/>.

⁷² Ilegale vrouw, *Verblijfsvergunning schrijnend bij huiselijk geweld*, geraadpleegd op 8 september, 2015, op <http://www.ilegalevrouw.nl?id=203>.

⁷³ Ilegale vrouw, *Regeling verstrekkingen bepaalde categorieën vreemdelingen*, geraadpleegd op 3 mei, 2015, op <http://www.ilegalevrouw.nl/?id=215>.

⁷⁴ Regeling verstrekkingen bepaalde categorieën vreemdelingen, geldend op 2-3-2015.

2.11 Verdrag van Istanbul

Naast de EU- slachtofferrichtlijn biedt het Istanbul Verdrag bescherming aan o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Het Istanbul Verdrag is een internationaal verdrag van de Raad van Europa over het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld. De Tweede Kamer heeft op 9 juni 2015 het Istanbul Verdrag goedgekeurd. Landen die het Istanbul Verdrag hebben ondertekend moeten zorgen voor voldoende toegankelijke hulpverlening, medische hulp, opvanghuizen, advies en juridische bijstand voor o.a. vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Daarnaast verbiedt het Istanbul Verdrag discriminatie op grond van migratiestatus. Dit houdt in dat ook vrouwen met een afhankelijke verblijfsstatus of geen geldige verblijfsvergunning bescherming tegen geweld moeten krijgen. Verder is het Istanbul Verdrag juridisch bindend, dit houdt in dat o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld direct bij de rechter een beroep kunnen doen op de bepalingen die opgenomen zijn in het Istanbul Verdrag.⁷⁵

2.12 Conclusie

Conform de EU- slachtofferrichtlijn wordt de rechtspositie van ongedocumenteerde vrouwen die in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld verbeterd. Zo worden deze vrouwen ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn op een respectvolle, tactvolle, geïndividualiseerde, professionele en niet-discriminerende manier erkend en bejegend in alle contacten met slachtofferhulp- of herstelrechtorganisaties of met een bevoegde autoriteit, die gedurende de strafprocedure optreden. Daarnaast worden ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn beschermd tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Ook krijgen deze vrouwen passende ondersteuning om hun herstel te bevorderen. Bovendien worden ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn tijdig onderworpen aan een individuele beoordeling, zodat men kan bepalen of ongedocumenteerde vrouwen in aanmerking komen voor bijzondere beschermingsmaatregelen. Verder worden ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld in art. 22 lid 3 van de EU- slachtofferrichtlijn beschreven als kwetsbare groepen. Voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld betekent het dat zij bij de individuele beoordeling met speciale aandacht beoordeeld zullen worden, of zij blootgesteld worden aan secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Als ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld als kwetsbaar geïdentificeerd worden moeten zij gespecialiseerde ondersteuning en wettelijke bescherming krijgen. De gespecialiseerde hulporganisaties moeten gebaseerd zijn op een geïntegreerde en doelgerichte benadering, die in het bijzonder rekening houden met de specifieke behoeften van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Tevens moeten deze organisaties en hun personeel ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld informeren over de in de EU- slachtofferrichtlijn opgenomen rechten, zodat ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld beslissingen kunnen nemen in een ondersteunende omgeving waarin zij met waardigheid, respect en gevoel behandeld worden.

⁷⁵ Huiselijk geweld, Kamer akkoord met Istanbul verdrag, 10 juni 2015, geraadpleegd op 19 juni, 2015, op http://www.huiselijkgeweld.nl/nieuws/2015/100615_kamer-akkoord-met-istanbul-verdrag.

Hoofdstuk 3: Bescherming ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn

In dit hoofdstuk wordt de bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld beschreven als gevolg van de EU- slachtofferrichtlijn en het Kaderbesluit. In paragraaf 3.1 wordt beschreven bij wie ongedocumenteerde vrouwen aangifte kunnen doen omtrent huiselijk geweld. Daarnaast worden in paragraaf 3.2 de rechten en ondersteuning die geboden worden in de drie hoofdstukken conform de EU- slachtofferrichtlijn beschreven. In paragraaf 3.3 en in de opvolgende subparagrafen worden de rechten en ondersteuning beschreven bij het verstrekken van informatie en ondersteuning gedurende de strafprocedure. Tevens worden in paragraaf 3.4 en in de opvolgende subparagrafen de rechten beschreven bij deelname aan de strafprocedure. De bescherming van slachtoffers en erkenning van slachtoffers met specifieke beschermingsbehoeften worden beschreven in paragraaf 3.5 en in de opvolgende subparagrafen. Verder wordt de bescherming van ongedocumenteerde vrouwen als gevolg van het Kaderbesluit beschreven in paragraaf 3.6. Tot slot wordt dit hoofdstuk afgesloten met een conclusie in paragraaf 3.7.

3.1 Aangifte

Om gebruik te kunnen maken van de rechten, de ondersteuning en de bescherming die opgenomen zijn in de EU- slachtofferrichtlijn, moeten ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld aangifte doen van het strafbaar feit. In overweging 13 van de EU- slachtofferrichtlijn wordt beschreven dat aangiften die gedaan zijn bij een bevoegde autoriteit buiten de Unie, zoals ambassades, geen aanleiding geven tot de in de EU- slachtofferrichtlijn opgenomen verplichtingen. Om daadwerkelijk gebruik te maken van de rechten, de ondersteuning en de beschermingen die opgenomen zijn in de EU- slachtofferrichtlijn, moeten de ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld aangifte doen bij een bevoegde autoriteit van de desbetreffende lidstaat.⁷⁶

3.2 Rechten en ondersteuning die geboden worden in de drie hoofdstukken van de EU- slachtofferrichtlijn

In de EU- slachtofferrichtlijn worden diverse rechten en ondersteuning beschreven die gesplitst zijn in drie hoofdstukken. De hoofdstukken bestaan uit: verstrekken van informatie en ondersteuning gedurende de strafprocedure, deelname aan de strafprocedure en bescherming van slachtoffers en erkenning van slachtoffers met specifieke beschermingsbehoeften. In de drie hoofdstukken worden diverse rechten en ondersteuning beschreven waarop o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld zich kunnen beroepen. In paragraaf 3.3 worden de rechten en ondersteuning beschreven bij het verstrekken van informatie en ondersteuning gedurende strafprocedure. Daarnaast wordt in paragraaf 3.4 de rechten en ondersteuning beschreven bij deelname aan de strafprocedure. Tot slot wordt in paragraaf 3.5 de bescherming van slachtoffers en erkenning van slachtoffers met specifieke beschermingsbehoeften beschreven.

3.3 Verstrekken van informatie en ondersteuning gedurende de strafprocedure

De rechten die ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn krijgen gedurende de strafprocedure bij het verstrekken van informatie en ondersteuning bestaat uit de volgende rechten, namelijk; het recht te begrijpen en te worden begrepen, het recht op informatie bij het eerste contact met een bevoegde autoriteit, de rechten bij het doen van aangifte, het recht op informatie over haar zaak, het recht op vertolking en vertaling en het recht op toegang tot slachtofferhulporganisaties.

3.3.1 Recht te begrijpen en te worden begrepen

Conform art. 3 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten passende maatregelen nemen bij het eerste contact met de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld en met diverse andere noodzakelijke contacten met bevoegde autoriteiten in het kader van de strafprocedure, zodat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld de informatie die door deze bevoegde autoriteiten wordt verstrekt begrijpt en zelf begrepen wordt. Ingevolge artikel 3 lid 2 van de EU- slachtofferrichtlijn zorgen de lidstaten ervoor dat de communicatie met de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld op eenvoudige

⁷⁶ Richtlijn 2012/29/EU.

wijze en met toegankelijke bewoordingen plaatsvindt, zowel mondeling als schriftelijk. Daarnaast moet er bij de communicatie rekening gehouden worden met de persoonlijke kenmerken van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld, waaronder eventueel lichamelijk of geestelijk handicap van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld die het vermogen om te begrijpen of te worden begrepen kunnen beïnvloeden.

Verder kan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld op grond van artikel 3 lid 2 van de EU- slachtofferrichtlijn bij het eerste contact met de bevoegde autoriteit zich laten vergezellen door een persoon naar keuze. Indien de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld ondersteuning behoeft bij het begrijpen of begrepen worden. Echter, kan er van deze regel afgeweken worden indien dit strijdig zou zijn met de belangen van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld of wanneer er afbreuk wordt gedaan aan de rechtsgang.⁷⁷

3.3.2 Recht op informatie bij het eerste contact met een bevoegde autoriteit

Artikel 4 van de EU- slachtofferrichtlijn regelt het recht op informatie bij het eerste contact met een bevoegde autoriteit. De lidstaten moeten ervoor zorgen dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld zonder onnodige vertraging vanaf haar eerste contact met een bevoegde autoriteit bepaalde informatie aangeboden krijgt. Ook dient de bevoegde autoriteit de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld in staat te stellen toegang te hebben tot de in de EU- slachtofferrichtlijn opgenomen rechten. De ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld moet over de volgende zaken informatie ontvangen die opgesomd zijn in artikel 4 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn, namelijk:

- a) welk soort ondersteuning het slachtoffer kan krijgen en van wie, waaronder, indien van belang, basisinformatie over de toegang tot medische zorg, gespecialiseerde ondersteuning, waaronder psychologische zorg en alternatieve huisvesting;*
- b) hoe de procedures omtrent de aangifte van een strafbaar feit verlopen en welke rol het slachtoffer in die procedures speelt;*
- c) hoe en onder welke voorwaarden het slachtoffer bescherming, waaronder beschermingsmaatregelen, kan krijgen;*
- d) hoe en onder welke voorwaarden het slachtoffer toegang krijgt tot juridisch advies, rechtsbijstand en andere vormen van advies;*
- e) hoe en onder welke voorwaarden het slachtoffer schadevergoeding kan krijgen;*
- f) hoe en onder welke voorwaarden het slachtoffer aanspraak kan maken op vertolking en vertaling;*
- g) indien het slachtoffer woonachtig is in een andere lidstaat dan die waarin het strafbare feit werd gepleegd, welke bijzondere maatregelen, procedures of regelingen beschikbaar zijn om zijn belangen te beschermen in de lidstaat waar het eerste contact met de bevoegde autoriteit plaatsvindt;*
- h) de beschikbare procedures om klachten in te dienen als de bevoegde autoriteit, die in het kader van de strafprocedure optreedt, zijn rechten niet eerbiedigt;*
- i) de contactgegevens voor communicatie over zijn zaak;*
- j) de beschikbare herstelrechtvoorzieningen;*
- k) hoe en onder welke voorwaarden het slachtoffer de kosten als gevolg van zijn deelname aan de strafprocedure vergoed kan krijgen”.*⁷⁸

In art. 4 lid 2 van de EU- slachtofferrichtlijn blijkt dat hoe uitgebreid of gedetailleerd de in lid 1 bedoelde informatie ook is, het kan verschillen al naargelang de specifieke behoeften en persoonlijke omstandigheden van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld. Aanvullende informatie kan dan ook in een latere fase van de strafprocedure verstrekt worden, dit is afhankelijk van de behoeften van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld en het belang van dergelijke informatie in iedere fase van de procedure.⁷⁹

⁷⁷ Richtlijn 2012/29/EU.

⁷⁸ Richtlijn 2012/29/EU.

⁷⁹ Richtlijn 2012/29/EU.

3.3.3 Rechten bij het doen van aangifte

Ingevolge artikel 5 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten ervoor zorgen dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld een schriftelijke bevestiging ontvangt van haar aangifte van de bevoegde autoriteit van de desbetreffende lidstaat. In de schriftelijke bevestiging moeten de basiselementen van het betreffende strafbaar feit vermeld worden. In overweging 24 van de EU- slachtofferrichtlijn worden de basiselementen genoemd, namelijk: het soort strafbaar feit, het tijdstip en de plaats van het strafbaar feit, en alle schade die of al het nadeel dat door het strafbaar feit is veroorzaakt. Naast de basiselementen moet de schriftelijke bevestiging een dossiernummer en het tijdstip en de plaats van de aangifte van het strafbaar feit bevatten, zodat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld kan aantonen dat zij aangifte heeft gedaan van het strafbaar feit. Daarnaast wordt in overweging 25 van de EU- slachtofferrichtlijn aangegeven dat het uitstellen van de aangifte van een strafbaar feit, uit angst voor vernedering, vergelding of stigmatisering niet ertoe mag leiden dat de aangifte van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld niet erkend wordt.

Conform artikel 5 lid 2 van de EU- slachtofferrichtlijn moet de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld in staat worden gesteld om aangifte te doen in een taal die zij begrijpt, mits de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld de taal van de bevoegde autoriteit begrijpt of spreekt. Indien de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld de taal van de bevoegde autoriteit niet begrijpt of spreekt, kan de ongedocumenteerde vrouw op grond van artikel 5 lid 3 van de EU- slachtofferrichtlijn de bevoegde autoriteit verzoeken haar schriftelijke aangifte kosteloos te vertalen naar de taal die de ongedocumenteerde vrouw wel begrijpt.⁸⁰

3.3.4 Recht op informatie over haar zaak

Lidstaten moeten conform artikel 6 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld in kennis stellen van haar recht om informatie te ontvangen over de strafprocedure die de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld heeft ingesteld, naar aanleiding van haar aangifte van een en tegen de ongedocumenteerde vrouw gepleegd strafbaar feit. Op verzoek kan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld de volgende informatie ontvangen, namelijk:

- “a) een beslissing om het onderzoek niet voort te zetten of te beëindigen of de dader niet te vervolgen;*
- b) het tijdstip en de plaats van de terechtzitting en de aard van het aan de dader ten laste gelegde”.*⁸¹

Daarnaast kan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld, op verzoek, de volgende informatie ontvangen die beschreven staat in art. 6 lid 2 van de EU- slachtofferrichtlijn, namelijk:

- “a) elke eindbeslissing in een strafzaak;*
- b) informatie waardoor het slachtoffer de stand kan kennen van de strafprocedure, behalve in de uitzonderlijke gevallen waarin het goede verloop van de zaak door een dergelijke kennisgeving nadelig kan worden beïnvloed”.*⁸²

Echter, de lidstaten hoeven conform art. 6 lid 3 van de EU- slachtofferrichtlijn de bedoelde informatie die in art. 6 lid 1, onder a, en lid 2, onder a van de EU- slachtofferrichtlijn staat vermeld niet te verstrekken, mits het nationale recht de lidstaten hiertoe dwingt. Daarnaast kan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld conform art. 6 lid 4 van de EU- slachtofferrichtlijn de bevoegde autoriteit van de desbetreffende lidstaat verzoeken om geen informatie te versturen over de strafprocedure. De wens van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld is voor de bevoegde autoriteit bindend, mits de bevoegde autoriteit informatie moet verstrekken aan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld, omdat zij actief deelneemt aan de strafprocedure. De lidstaten moeten te allen tijde rekening houden, dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld te allen tijde haar wens kan wijzigen omtrent het ontvangen van informatie.⁸³

⁸⁰ Richtlijn 2012/29/EU.

⁸¹ Richtlijn 2012/29/EU.

⁸² Richtlijn 2012/29/EU.

⁸³ Richtlijn 2012/29/EU.

Verder moeten de lidstaten in gevolge art. 6 lid 5 van de EU- slachtofferrichtlijn de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld op de hoogte stellen dat de persoon die zich wegens het gepleegde strafbare feit in voorlopige hechtenis bevindt, vervolgd wordt of veroordeeld is, in vrijheid wordt gesteld of uit de gevangenis is ontsnapt. Tevens zorgen de lidstaten ervoor dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld op de hoogte wordt gehouden van de maatregelen die voor haar bescherming zijn genomen, in het geval van ontsnapping of vrijlating van de dader. De informatie wordt conform art. 6 lid 6 van de EU- slachtofferrichtlijn verstrekt indien er sprake is van gevaar of aanwijsbaar risico voor de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld. Conform overweging 33 van de EU- slachtofferrichtlijn moet de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld informatie krijgen over haar recht op beroep tegen een beslissing inzake vrijlating van de dader, mits de nationale wetgeving van de desbetreffende lidstaat in dat recht voorziet.⁸⁴

3.3.5 Recht op vertolking en vertaling

Artikel zeven van de EU- slachtofferrichtlijn regelt het recht op vertolking en vertaling. Conform art. 7 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten lidstaten ervoor zorgen dat, overeenkomstig de rol van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld in de strafprocedure in het toepasselijke strafrechtstelsel, de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld de taal van de strafprocedure niet begrijpt of spreekt, op verzoek van de ongedocumenteerde vrouw kosteloos door een tolk wordt bijgestaan. De ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld wordt bijgestaan door een tolk wanneer zij in de loop van de strafprocedure door onderzoeksinstanties en gerechtelijke instanties wordt gehoord of ondervraagd - waaronder de politie- en wanneer de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld actief deelneemt aan de terechtzitting en deelneemt aan eventueel noodzakelijke tussentijdse zittingen.⁸⁵

Behoudens de rechten van verdediging en overeenkomstig de regels inzake de beoordelingvrijheid van de rechter kan er ingevolge art. 7 lid 2 van de EU- slachtofferrichtlijn gebruik worden gemaakt van communicatietechnologie, zoals telefoon, videoconferentie of het internet, mits de aanwezigheid van een tolk is vereist om te waarborgen dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld haar rechten kan uitoefenen of de strafprocedure kan begrijpen.⁸⁶

Conform art. 7 lid 3 van de EU- slachtofferrichtlijn zorgen de lidstaten ervoor dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld de taal van de strafprocedure niet spreekt of begrijpt, overeenkomstig diens rol in de strafprocedure in het toepasselijke strafrechtstelsel, op verzoek van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld kosteloos een vertaling wordt verstrekt van informatie dat van belang is om haar rechten in de strafprocedure te kunnen uitoefenen. De informatie die verstrekt wordt aan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld moet vertaald zijn in een taal die zij begrijpt. Niet alle informatie hoeft vertaald te worden, alleen informatie dat ter beschikking staat van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld. Verder moeten er vertalingen verricht worden omtrent bepaalde informatie, namelijk: informatie over iedere beslissing die een einde maakt aan de strafprocedure in verband met het tegen de ongedocumenteerde vrouw gepleegde strafbare feit, de motivering of een korte samenvatting van de motivering van de beslissing.⁸⁷

De lidstaten moeten ingevolge art. 7 lid 4 van de EU- slachtofferrichtlijn de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld informeren over het tijdstip en de plaats van de terechtzitting. Indien de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld de taal van de bevoegde autoriteit niet begrijpt kan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld de bevoegde autoriteit verzoeken een vertaling van de informatie te verstrekken. Ingevolge art. 7 lid 5 van de EU- slachtofferrichtlijn kan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld een document op gemotiveerd verzoek indienen om een document als essentieel aan te merken. Irrelevante onderdelen van de ingediende essentiële documenten behoeven niet te worden vertaald, als dit de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld niet in staat stelt om actief deel te nemen aan de strafprocedure.

⁸⁴ Richtlijn 2012/29/EU.

⁸⁵ Richtlijn 2012/29/EU.

⁸⁶ Richtlijn 2012/29/EU.

⁸⁷ Richtlijn 2012/29/EU.

Daarnaast kan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld conform art. 7 lid 6 van de EU- slachtofferrichtlijn in plaats van een schriftelijke vertaling, een mondelinge vertaling of een samenvatting van de essentiële documenten verstrekken. Voorwaarde hiervoor is dat de mondelinge vertaling of samenvatting van de essentiële documenten de eerlijke procesvoering onverlet laat. De bevoegde autoriteiten van de desbetreffende lidstaten moeten ingevolge art. 7 lid 7 van de EU- slachtofferrichtlijn beoordelen of de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld vertaling nodig heeft. Indien de ongedocumenteerde vrouw geen vertolking of vertaling krijgt, dan kan zij bezwaar maken. Voor een dergelijk bezwaar worden de procedureregels van het nationale recht gehanteerd van de desbetreffende lidstaat. Conform overweging 35 van de EU- slachtofferrichtlijn moet de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld het recht hebben om volgens nationale procedures bezwaar te maken tegen een beslissing, waarbij wordt vastgesteld dat er geen vertolking of vertaling nodig is. Bezwaar tegen een beslissing mag op grond van art. 7 lid 8 van de EU- slachtofferrichtlijn niet leiden tot een onredelijke verlening van de strafprocedure.⁸⁸

3.3.6 Recht op toegang tot slachtofferhulporganisaties

Conform art. 8 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten lidstaten ervoor zorgen dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld, overeenkomstig haar behoeften, voor de strafprocedure, tijdens de strafprocedure en gedurende strafprocedure kosteloos toegang heeft tot slachtofferhulporganisaties, die vertrouwelijk en in het belang van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld handelen. Daarnaast hebben de familieleden van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld toegang tot slachtofferhulporganisaties, overeenkomstig hun behoeften en de mate waarin zij schade hebben geleden door het gepleegde strafbare feit.⁸⁹

3.4 Deelname aan de strafprocedure

In de volgende subparagrafen worden de rechten beschreven bij deelname aan de strafprocedure ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Bij deelname aan de strafprocedure kunnen ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld zich beroepen op de volgende rechten, namelijk; het recht te worden gehoord, het recht ingeval van een beslissing tot niet-vervolgving, het recht op waarborgen in het kader van herstelrechtvoorzieningen, het recht op bijstand, het recht op vergoeding van de kosten, het recht op teruggave van voorwerpen en het recht op een beslissing inzake schadevergoeding door de dader in de loop van de strafprocedure.

3.4.1 Recht te worden gehoord

Krachtens art. 10 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten ervoor zorgen dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld gedurende de strafprocedure gehoord kan worden en bewijselementen kan aanvoeren. De voorschriften over de procedure wanneer de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld gehoord kan worden en bewijselementen kan aanvoeren gedurende de strafprocedure, worden door het nationale recht bepaald.⁹⁰

3.4.2 Recht in geval van een beslissing tot niet-vervolgving

Overeenkomstig art. 11 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn dienen de lidstaten ervoor te zorgen dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld overeenkomstig haar rol in het toepasselijke strafrechtstelsel, het recht heeft op toetsing van beslissingen tot niet-vervolgving. Het nationale recht bepaalt de procedureregels voor de toetsing van beslissingen tot niet-vervolgving.⁹¹

Indien het nationaal recht de rol van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld in het toepasselijke strafrechtstelsel slechts wordt vastgesteld, na de beslissing tot vervolging van de dader, zorgen de lidstaten ervoor dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer

⁸⁸ Richtlijn 2012/29/EU.

⁸⁹ Richtlijn 2012/29/EU.

⁹⁰ Richtlijn 2012/29/EU.

⁹¹ Richtlijn 2012/29/EU.

is geworden van huiselijk geweld ten minste het recht heeft op toetsing van de beslissing tot niet-vervolgning. Krachtens art. 11 lid 2 van de EU- slachtofferrichtlijn worden de procedureregels voor de toetsing hiervan door het nationale recht bepaald.⁹²

Conform art. 11 lid 3 van de EU- slachtofferrichtlijn zorgen de lidstaten ervoor dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld zonder onnodige vertraging in kennis wordt gesteld van haar recht om voldoende informatie te ontvangen. Op verzoek van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld ontvangt de ongedocumenteerde vrouw voldoende informatie om te kunnen beslissen of zij eventueel een verzoek tot 'toetsing van een beslissing tot niet-vervolgning' indient.⁹³

Indien er een beslissing is genomen tot niet-vervolgning door de hoogste vervolgingsautoriteiten en volgens het nationale recht geen rechtsmiddelen meer kunnen worden ingesteld tegen de beslissing, kan er ingevolge art. 11 lid 4 van de EU- slachtofferrichtlijn een toetsing plaatsvinden door die autoriteit die de beslissing heeft genomen.⁹⁴

Op grond van art. 11 lid 5 van de EU- slachtofferrichtlijn zijn de leden 1, 3 en 4 van art. 11 van de EU- slachtofferrichtlijn niet van toepassing, in het geval dat uit de beslissing van het Openbaar Ministerie tot- niet-vervolgning een buitengerechtelijke schikking voortvloeit, voor zover dit mogelijk wordt gemaakt door het nationale recht.⁹⁵

3.4.3 Recht op waarborgen in het kader van herstelrechtvoorzieningen

Ingevolge art. 12 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn kan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld ervoor kiezen om deel te nemen aan een herstelrechtelijk proces. Wanneer de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld deelneemt aan een herstelrechtelijk proces, dient de ongedocumenteerde vrouw beschermd te worden tegen secundaire en herhaalde victimisatie, vergelding en intimidatie.⁹⁶

3.4.4 Recht op bijstand

Als de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld de status heeft van partij in de strafprocedure, dan heeft zij toegang tot rechtsbijstand als gevolg van art. 13 van de EU- slachtofferrichtlijn. De voorwaarden of procedureregels omtrent het recht op bijstand worden door het nationale recht van de desbetreffende lidstaat bepaald.⁹⁷

3.4.5 Recht op vergoeding van de kosten

Blijkens art. 14 van de EU- slachtofferrichtlijn moet de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld, die actief deelneemt aan de strafprocedure, de mogelijkheid krijgen om de hieruit voortvloeiende kosten vergoed te krijgen, dit overeenkomstig de rol van de ongedocumenteerde vrouw in het toepasselijke strafrechtstelsel. De voorwaarden of procedureregels omtrent het 'recht op vergoeding van de kosten' worden door het nationale recht bepaald. Daarnaast wordt in overweging 47 van de EU- slachtofferrichtlijn beschreven dat de kosten in strafprocedures niet mogen ontstaan in situaties waarin de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld een verklaring aflegt over het strafbaar feit.⁹⁸

3.4.6 Recht op teruggave van voorwerpen

Overeenkomstig art. 15 van de EU- slachtofferrichtlijn zorgen de lidstaten ervoor dat de voorwerpen die teruggegeven kunnen worden en die in de loop van de strafprocedure in beslag zijn genomen, zonder uitstel aan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld teruggegeven worden. De bevoegde autoriteit van de desbetreffende lidstaat zal een beslissing nemen over de teruggave van voorwerpen. Daarnaast worden de voorwaarden of procedureregels omtrent het recht op teruggave van voorwerpen door het nationale recht bepaald.⁹⁹

⁹² Richtlijn 2012/29/EU.

⁹³ Richtlijn 2012/29/EU.

⁹⁴ Richtlijn 2012/29/EU.

⁹⁵ Richtlijn 2012/29/EU.

⁹⁶ Richtlijn 2012/29/EU.

⁹⁷ Richtlijn 2012/29/EU.

⁹⁸ Richtlijn 2012/29/EU.

⁹⁹ Richtlijn 2012/29/EU.

3.4.7 Recht op een beslissing inzake schadevergoeding door de dader in de loop van de strafprocedure

Krachtens art. 16 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten ervoor zorgen dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld in de loop van de strafprocedure binnen een redelijke termijn een beslissing betreffende schadevergoeding door de dader verkrijgen, mits het nationale recht bepaalt dat deze beslissing door een andere gerechtelijke procedure genomen moet worden.¹⁰⁰

3.5 Bescherming van slachtoffers en erkenning van slachtoffers met specifieke beschermingsbehoeften

In de volgende subparagrafen worden de rechten ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn beschreven omtrent de bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, namelijk; het recht op bescherming, het recht om contact met de dader te vermijden, het recht op bescherming gedurende het strafrechtelijk onderzoek en het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Daarnaast wordt vanaf subparagraaf 3.5.5 de erkenning van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld beschreven.

3.5.1 Recht op bescherming

Conform art. 18 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten ervoor zorgen dat er maatregelen beschikbaar zijn die de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld en haar familieleden bescherming bieden tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Daarnaast moeten de lidstaten maatregelen treffen tegen het risico op emotionele of psychologische schade en die de waardigheid van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld bij de ondervraging of bij het verhoor als getuige beschermen.¹⁰¹

3.5.2 Recht om contact met de dader te vermijden

Ingevolge art. 19 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten de voorwaarden scheppen waardoor het contact tussen de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld, haar familieleden en de dader vermeden wordt in gebouwen waar de strafprocedure wordt gevoerd, mits dit contact vereist is in de strafprocedure.¹⁰²

3.5.3 Recht op bescherming gedurende het strafrechtelijk onderzoek

Artikel 20 van de EU- slachtofferrichtlijn regelt het recht op bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld tijdens het strafrechtelijk onderzoek. Conform dit artikel moeten de lidstaten ervoor zorgen dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld, bij de ondervraging, geen onnodige vertraging oploopt, nadat er bij een bevoegde autoriteit aangifte is gedaan. Daarnaast regelt dit artikel dat het aantal ondervragingen van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld tot het minimum wordt beperkt en ondervragingen plaatsvinden als het strikt noodzakelijk is. Ook regelt dit artikel dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld zich mag laten vergezellen door haar wettelijk vertegenwoordiger en een persoon naar keuze, mits er een gemotiveerde beslissing in tegengestelde zin is opgenomen. Verder beschrijft dit artikel dat medische onderzoeken tot een minimum beperkt moeten worden en alleen uitgevoerd mag worden als dat strikt noodzakelijk is.¹⁰³

¹⁰⁰ Richtlijn 2012/29/EU.

¹⁰¹ Richtlijn 2012/29/EU.

¹⁰² Richtlijn 2012/29/EU.

¹⁰³ Richtlijn 2012/29/EU.

3.5.4 Recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer

Overeenkomstig art. 21 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten ervoor zorgen dat de bevoegde autoriteiten gedurende de strafprocedure passende maatregelen moeten treffen om de persoonlijke levenssfeer van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld te beschermen. Daarnaast moeten de autoriteiten aandacht hebben voor de persoonlijke kenmerken van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld, alsmede beeldmateriaal van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld en haar familieleden.¹⁰⁴

3.5.5 Individuele beoordeling om te bepalen of een ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld behoefte heeft aan specifieke beschermingsbehoeften

Krachtens art. 22 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten ervoor zorgen dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld, volgens de nationale procedures, aan een tijdig en individuele beoordeling wordt onderworpen. Een individuele beoordeling heeft tot doel specifieke beschermingsbehoeften te onderkennen en om te bepalen in welke mate de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld gedurende de strafprocedure gebruik kan maken van de bijzondere maatregelen. Conform overweging 55 van de EU- slachtofferrichtlijn lopen ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld in bijzondere mate het risico van secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Een dergelijk dergelijke risico kan alleen vastgesteld worden aan de hand van een individuele beoordeling. Deze individuele beoordeling moet voor alle ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld worden verricht. Aan de hand van een individuele beoordeling wordt er bepaald of de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld risico loopt op secundaire en herhaalde victimisatie, op intimidatie of op vergelding. Ingevolge art. 22 lid 2 van de EU- slachtofferrichtlijn wordt er bij een individuele beoordeling rekening gehouden met de persoonlijke kenmerken van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld, het soort strafbaar feit of de aard van het strafbare feit en de omstandigheden van het strafbare feit.¹⁰⁵

Conform art. 22 lid 5 van de EU- slachtofferrichtlijn kan de individuele beoordeling meer of minder uitgebreid zijn, dit is afhankelijk van de ernst van het strafbare feit en de schade die de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld kennelijk heeft geleden. Daarnaast wordt ingevolge art. 22 lid 6 van de EU- slachtofferrichtlijn rekening gehouden met de wensen van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld. De ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld kan bijvoorbeeld wensen om geen aanspraak te willen maken op bijzondere maatregelen die benoemd worden in art. 23 en 24 van de EU- slachtofferrichtlijn. Verder moeten de lidstaten ingevolge art. 22 lid 7 van de EU- slachtofferrichtlijn rekening houden dat de individuele beoordeling van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld gedurende strafprocedure gewijzigd kan worden. De lidstaten moeten ervoor zorgen dat de individuele beoordeling gedurende de strafprocedure geactualiseerd wordt.¹⁰⁶

3.5.5.1 Recht op bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld met specifieke beschermingsbehoeften gedurende de strafprocedure

Op grond van art. 23 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn zorgen de lidstaten ervoor dat ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, én met bijzondere beschermingsbehoeften, in aanmerking komen voor bijzondere maatregelen. Om in aanmerking te komen voor de bijzondere maatregelen moet ingevolge art. 22 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn een individuele beoordeling plaatsvinden. In leden 2 en 3 van dit artikel worden de bijzondere maatregelen opgesomd. Het kan zo zijn dat een bijzondere maatregel niet ter beschikking gesteld kan worden, indien deze wegens operationele of praktische beperkingen niet realiseerbaar is. Tevens kan een bijzondere maatregel niet ter beschikking gesteld worden als de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld dringend ondervraagd moet worden of een derde afbreuk kan maken aan de rechtsgang.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Richtlijn 2012/29/EU.

¹⁰⁵ Richtlijn 2012/29/EU.

¹⁰⁶ Richtlijn 2012/29/EU.

¹⁰⁷ Richtlijn 2012/29/EU.

3.6 Bescherming conform het Kaderbesluit

In tegenstelling tot de EU- slachtofferrichtlijn is er in het Kaderbesluit niet opgenomen dat het slachtoffer van het strafbaar feit aangifte moet doen om gebruik te maken van de beschermingen die opgenomen zijn in het Kaderbesluit. Daarnaast biedt het Kaderbesluit in tegenstelling tot de EU- slachtofferrichtlijn minder bescherming aan slachtoffers van het strafbaar feit en o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Conform art. 3 van het Kaderbesluit waarborgt iedere lidstaat dat het slachtoffer en o.a. de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld de mogelijkheid krijgen om tijdens de procedure gehoord te worden en bewijselementen aan te dragen. Daarnaast waarborgt iedere lidstaat ingevolge art. 4 lid 1 van het Kaderbesluit dat het slachtoffer en o.a. de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld in het bijzonder vanaf het eerste contact met de handhavingsdiensten, met middelen die hij daartoe geschikt acht en zoveel mogelijk in het algemeen begrepen talen, toegang heeft tot relevante informatie omtrent de bescherming van hun belangen. Verder wordt o.a. de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld conform art. 4 lid 2 van het Kaderbesluit in kennis gesteld van de ingediende klacht, de beslissing van de rechter en in geval van vervolging, geïnformeerd wordt over het verloop van de strafprocedure. Voordat de informatie ingevolge art. 4 lid 2 van het Kaderbesluit aan o.a. de ongedocumenteerde vrouw verstrekt wordt, moet iedere lidstaat aan o.a. de ongedocumenteerde vrouw het recht waarborgen om ervoor te kiezen om deze informatie niet te ontvangen, mits de toezending in de strafprocedure verplicht is.¹⁰⁸

Vervolgens waarborgt iedere lidstaat dat het slachtoffer o.a. de ongedocumenteerde vrouw, zo nodig kosteloos, toegang hebben tot advies overeenkomstig art. 4 lid 1 onder f van het Kaderbesluit en rechtsbijstand krijgen krachtens art. 4 lid 1 onder f punt ii van het Kaderbesluit, indien het slachtoffer en o.a. ongedocumenteerde vrouw de status van partij hebben in de strafprocedure. Krachtens art. 7 van het Kaderbesluit biedt iedere lidstaat het slachtoffer dat de status van partij of getuige heeft, volgens nationale voorschriften de mogelijkheid om uitgaven vergoed te krijgen die voortvloeien uit de strafprocedure. De kosten kunnen vergoed worden als het slachtoffer o.a. de ongedocumenteerde vrouw rechtmatig deelnemen aan de strafprocedure. Bovendien waarborgt iedere lidstaat een passend niveau van bescherming voor het slachtoffer en in voorkomend geval, diens familieleden of gelijkgestelde personen, bij de bescherming van hun persoonlijke levenssfeer en hun veiligheid ingevolge art.8 van het Kaderbesluit. Daarnaast waarborgt iedere lidstaat ingevolge art. 9 lid 1 van het Kaderbesluit dat het slachtoffer en o.a. de ongedocumenteerde vrouw in het kader van de strafprocedure, binnen een redelijke termijn een beslissing krijgen omtrent de schadeloosstelling door de dader, mits de nationale wetgeving bepaalt dat de schadeloosstelling in een ander kader geschiedt. Verder bevordert iedere lidstaat ingevolge art. 13 lid 1 van het Kaderbesluit dat het slachtoffer o.a. ongedocumenteerde vrouw in het kader van de strafprocedure slachtofferhulp krijgen.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Richtlijn 2001/220/JBZ.

¹⁰⁹ Richtlijn 2001/220/JBZ.

3.7 Conclusie

Ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld hebben ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn recht op informatie bij het eerste contact met een bevoegde autoriteit. Daarnaast biedt de EU- slachtofferrichtlijn diverse rechten bij het doen van aangifte aan ongedocumenteerde vrouwen. Bovendien hebben deze vrouwen conform de EU- slachtofferrichtlijn recht op informatie over hun zaak, zodat deze vrouwen in kennis gesteld kunnen worden over de strafprocedure, dit naar aanleiding van hun aangifte. In overeenstemming met hun rol in de strafprocedure, in het toepasselijke strafrechtstelsel, hebben ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld recht op vertolking en vertaling, wanneer zij in de loop van de strafprocedure gehoord of ondervraagd worden. Tevens hebben deze vrouwen overeenkomstig hun behoeften, voor de strafprocedure, tijdens de strafprocedure en gedurende de strafprocedure kosteloos toegang tot slachtofferhulporganisaties. Indien ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld deelnemen aan de strafprocedure hebben zij het recht te worden gehoord. Gedurende de strafprocedure kunnen zij gehoord worden en bewijselementen aanvoeren. Overeenkomstig hun rol in het toepasselijke strafrechtstelsel hebben zij ook recht op toetsing van beslissing tot niet-vervolgning. Wanneer ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld deelnemen aan een herstelrechtelijk proces, dan hebben zij recht op waarborging in het kader van herstelrechtvoorzieningen.

Als ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld de status hebben van partij in de strafprocedure, dan hebben deze vrouwen recht op bijstand. Daarnaast hebben deze vrouwen overeenkomstig hun rol in het toepasselijke strafrechtstelsel, recht op vergoeding van de kosten. Tevens hebben zij recht op teruggave van voorwerpen, mits deze voorwerpen nodig zijn voor de strafprocedure. Bovendien hebben deze vrouwen ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn recht op een beslissing inzake schadevergoeding door de dader in de loop van de strafprocedure. Gedurende de strafprocedure en het strafrechtelijk onderzoek hebben deze vrouwen recht op bescherming. Tevens hebben zij recht om contact met de dader te vermijden. Verder hebben ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Tot slot kunnen ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld in aanmerking komen voor 'recht op bescherming met specifieke beschermingsbehoeften' gedurende de strafprocedure en het strafrechtelijk onderzoek.

Hoofdstuk 4: Maatregelen ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn en voorzieningen

In dit hoofdstuk worden uit de EU- slachtofferrichtlijn maatregelen beschreven die de bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld waarborgen. Daarnaast worden in dit hoofdstuk voorzieningen beschreven waarop ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld zich kunnen beroepen. In paragraaf 4.1 worden de drie maatregelen beschreven uit de EU- slachtofferrichtlijn. Daarnaast worden in paragraaf 4.2 en in de opvolgende subparagrafen de maatregelen beschreven die genomen moeten worden gedurende de strafprocedure. Tevens worden in paragraaf 4.3 de maatregelen beschreven ten behoeve van slachtoffers met specifieke beschermingsbehoeften. Vervolgens worden in paragraaf 4.4 en in de opvolgende subparagrafen de maatregelen beschreven die de lidstaten zelf moeten nemen, ter bevordering van de bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. In paragraaf 4.5 worden de maatregelen beschreven uit het Kaderbesluit. Een beroep op een vrouwenopvang en hoe dit verloopt in de praktijk wordt beschreven in paragraaf 4.6. Een verblijfsvergunning humanitair tijdelijk wordt beschreven in paragraaf 4.7. In subparagraaf 4.7.1 wordt de verblijfsvergunning niet-tijdelijke humanitaire gronden beschreven. Vervolgens wordt in paragraaf 4.8 de Regeling verstrekkingen bepaalde categorieën vreemdelingen beschreven. De voorzieningen omtrent bed, bad en brood worden beschreven in paragraaf 4.9. In paragraaf 4.10 wordt beschreven dat men zich voor voorzieningen moet wenden bij de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie. Verder wordt in paragraaf 4.11 beschreven dat de staatssecretaris voorwaarden mag stellen bij bed-bad-broodopvang. De kerkelijke organisaties en vrijwilligersgroepen worden beschreven in subparagraaf 4.11.1. Tot slot wordt dit hoofdstuk afgesloten met een conclusie in paragraaf 4.12.

4.1 Maatregelen uit de EU- slachtofferrichtlijn

In de EU- slachtofferrichtlijn worden diverse maatregelen beschreven om de bescherming van o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld te waarborgen. Ten eerste worden er maatregelen beschreven die de lidstaten in acht moeten nemen ter bescherming van o.a. ongedocumenteerde vrouwen gedurende de strafprocedure. Ten tweede worden er in de EU- slachtofferrichtlijn maatregelen beschreven die de lidstaten in acht moeten nemen ter bescherming van slachtoffers met specifieke beschermingsbehoeften gedurende het strafrechtelijk onderzoek en de strafprocedure. Ten derde worden er in de EU- slachtofferrichtlijn maatregelen beschreven die de lidstaten zelf moeten nemen om de bescherming van o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld te waarborgen.

4.2 Maatregelen die genomen moeten worden gedurende de strafprocedure

Conform de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten maatregelen treffen, om o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld gedurende de strafprocedure te beschermen. In de volgende subparagrafen worden de volgende maatregelen beschreven om de bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld te bevorderen, namelijk: maatregelen bij het eerste contact en tijdens alle verdere noodzakelijke contacten, ondersteuning door slachtofferorganisaties, maatregelen tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding in het kader van de herstelrechtvoorzieningen, maatregelen inzake schadevergoeding door de dader, maatregelen tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding, maatregelen om het contact met de dader te vermijden en maatregelen ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

4.2.1 Maatregelen bij het eerste en noodzakelijke contacten

Conform art. 3 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten passende maatregelen treffen voor de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld bij het eerste contact en tijdens alle verdere noodzakelijke contacten met een bevoegde autoriteit in het kader van de strafprocedure helpen begrijpen en zelf ook te worden begrepen. Dit is ook van belang wanneer door die autoriteit informatie wordt verstrekt aan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld. Daarnaast wordt in overweging 21 van de EU- slachtofferrichtlijn beschreven, dat slachtofferhulporganisaties, herstelrechtorganisaties en bevoegde autoriteiten advies en informatie moeten geven door middel van verschillende media, voor zover dat mogelijk is, op een manier die voor de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld begrijpelijk is.¹¹⁰

¹¹⁰ Richtlijn 2012/29/EU.

4.2.2 Ondersteuning door slachtofferhulporganisaties

Krachtens art. 9 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de slachtofferhulporganisaties van de desbetreffende lidstaat de ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffers zijn geworden van huiselijk geweld informeren, adviseren en ondersteunen gedurende de strafprocedure. Daarnaast wordt in overweging 38 van de EU- slachtofferrichtlijn beschreven dat ondersteuning aan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld kan geschieden door het verschaffen van onderdak en veilige opvang, eerste medische zorg, doorverwijzing voor medisch en forensisch onderzoek met het oog op bewijsvergaring in geval van aanranding of verkrachting, traumazorg, kort- of langdurende psychologische bijstand, belangenbehartiging en juridische bijstand.¹¹¹

4.2.3 Maatregelen die genomen moeten worden in het kader van herstelrechtvoorzieningen

Blijkens art. 12 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten maatregelen nemen ter bescherming van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld, tegen secundaire en herhaalde victimisatie, van intimidatie en van vergelding bij de verstrekkingen van alle herstelrechtvoorzieningen. De maatregelen die genomen worden, moeten ervoor zorgen dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld toegang heeft tot veilige en competente herstelrechtorganisaties. In overweging 52 van de EU- slachtofferrichtlijn worden een aantal maatregelen benoemd die de lidstaten kunnen treffen om de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld te beschermen tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. De lidstaten kunnen de volgende maatregelen treffen, namelijk: tussentijdse voorlopige maatregelen, beschermingsbevelen, gebiedsverboden of contactverboden.¹¹²

4.2.4 Maatregelen inzake schadevergoeding door de dader

Ingevolge art. 16 lid 2 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten proberen maatregelen te treffen om de dader ertoe te bewegen de schade die veroorzaakt is op een passende wijze aan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld te vergoeden. In de overwegingen van de EU- slachtofferrichtlijn worden er geen specifieke maatregelen beschreven.¹¹³

4.2.5 Maatregelen tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding

Krachtens art. 18 van de EU- slachtofferrichtlijn zorgen de lidstaten ervoor dat er maatregelen beschikbaar zijn die de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld en haar gezinsleden bescherming bieden tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Daarnaast zorgen de lidstaten ervoor dat er maatregelen beschikbaar zijn tegen het risico op emotionele of psychologische schade bij de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld. Verder moeten de lidstaten ervoor zorgen dat er bij de ondervraging of bij het verhoor van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld, maatregelen beschikbaar zijn die de waardigheid van deze slachtoffer beschermen. Dergelijke maatregelen kunnen ook bepaald worden door het nationale recht.¹¹⁴

4.2.6 Maatregelen om het contact tussen het slachtoffer en de dader te vermijden

Conform art. 19 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten de voorwaarden waaronder het contact tussen de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld, zo nodig haar familieleden, en de dader verscherpen. Zo nodig moet het contact met de dader in gebouwen vermeden worden, mits de strafprocedure dit contact vereist. De lidstaten zorgen ervoor dat nieuwe gerechtsgebouwen afzonderlijke wachtruimten hebben voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Verder staat in overweging 53 van de EU- slachtofferrichtlijn dat de lidstaten aangemoedigd moeten worden om in het bijzonder met gerechtsgebouwen en politiebureaus haalbare en praktische maatregelen te nemen. Praktische maatregelen die genomen kunnen worden zijn bijvoorbeeld afzonderlijke ingangen en wachtkamers voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Daarnaast

¹¹¹ Richtlijn 2012/29/EU.

¹¹² Richtlijn 2012/29/EU.

¹¹³ Richtlijn 2012/29/EU.

¹¹⁴ Richtlijn 2012/29/EU.

moeten de lidstaten bij het verloop van de strafprocedure het contact tussen de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld en de dader vermijden. Het contact kan vermeden worden door bijvoorbeeld de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld en de dader op verschillende tijdstippen voor een zitting op te roepen.¹¹⁵

4.2.7 Maatregelen ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer

Ingevolge art. 21 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten ervoor zorgen dat de bevoegde autoriteiten gedurende de strafprocedure passende maatregelen kunnen treffen om de persoonlijke levenssfeer van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld te beschermen. Zoals beschreven in overweging 54 van de EU- slachtofferrichtlijn kunnen de lidstaten bijvoorbeeld informatie over de identiteit en de verblijfplaats van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld niet of slechts in beperkte mate vrijgeven. Verder moeten persoonlijke kenmerken van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld, alsmede beeldmateriaal van de ongedocumenteerde vrouw en van haar familie beschermd worden. De lidstaten sporen de media aan tot het nemen van zelfregulerende maatregelen, met eerbiediging van de vrijheid van meningsuiting en van informatie en de vrijheid van pluralisme van de media. Maatregelen die genomen worden ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer en beelden van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld en haar familie, moeten altijd in overeenstemming zijn met het recht op een eerlijk proces en de vrijheid van meningsuiting, dat geregeld is in het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.¹¹⁶

4.3 Maatregelen ten aanzien van slachtoffers met specifieke beschermingsbehoeften

Overeenkomstig art. 23 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn zorgen de lidstaten ervoor dat aan de hand van een individuele beoordeling, de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld, met bijzondere beschermingsbehoeften, gebruik kan maken van de bijzondere maatregelen die beschreven worden in de leden van 2 en 3 van art. 23 van de EU- slachtofferrichtlijn.¹¹⁷

Ingevolge art. 23 lid 2 van de EU- slachtofferrichtlijn kan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld met specifieke beschermingsbehoeften gedurende het strafrechtelijk onderzoek aanspraak maken op de volgende maatregelen, namelijk:

- a) ondervraging van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld wordt gedaan in een daarvoor ontworpen of aangepaste ruimte;
- b) ondervragingen van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld worden gedaan door of via personen die daarvoor professioneel zijn opgeleid;
- c) alle ondervragingen van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld worden gedaan door dezelfde personen, mits het in strijd is met de rechtsbedeling;
- d) als de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld het wenst, worden alle ondervragingen gedaan door een persoon van hetzelfde geslacht, mits dit geen afbreuk doet aan het verloop van de strafprocedure of mits deze vrouw ondervraagd wordt door een openbare aanklager of een rechter.¹¹⁸

Blijkens art. 23 lid 3 van de EU- slachtofferrichtlijn kan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld met specifieke beschermingsbehoeften gedurende de strafprocedure in aanmerking komen voor de volgende maatregelen, namelijk:

- a) dat er tussen de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld en de dader, onder meer bij het afleggen van een getuigenverklaring, geen oogcontact plaatsvindt door onder andere gebruik te maken van communicatietechnologie;
- b) dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld in de rechtszaal gehoord kan worden zonder aanwezig te zijn, met behulp van geschikte communicatietechnologie;
- c) dat over het privéleven van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld geen nodeloze vragen worden gesteld, die geen verband houden met het strafbaar feit en;
- d) dat de zitting plaatsvindt achter gesloten deuren.¹¹⁹

¹¹⁵ Richtlijn 2012/29/EU.

¹¹⁶ Richtlijn 2012/29/EU.

¹¹⁷ Richtlijn 2012/29/EU.

¹¹⁸ Richtlijn 2012/29/EU.

¹¹⁹ Richtlijn 2012/29/EU.

4.4 Maatregelen die de lidstaten zelf moeten nemen

Om de bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld de gedurende strafprocedure te waarborgen moeten de lidstaten zelf maatregelen nemen, om de bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld te bevorderen. In de volgende subparagrafen worden de maatregelen beschreven die de lidstaten in acht moeten nemen, namelijk: maatregelen die de lidstaten moeten nemen om naast slachtofferhulporganisaties kosteloze en gespecialiseerde hulporganisaties op te richten, maatregelen ten aanzien van opleidingen van praktijkbeoefenaren en maatregelen met betrekking tot samenwerking en coördinatie van diensten tussen de lidstaten.

4.4.1 Maatregelen om naast slachtofferhulporganisaties, kosteloze en gespecialiseerde hulporganisaties op te richten

Overeenkomstig art. 8 lid 3 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten lidstaten maatregelen nemen om naast of als geïntegreerd deel van de slachtofferhulporganisaties, gespecialiseerde hulporganisaties op te richten, die vertrouwelijk handelen. Hulp die door slachtofferhulporganisaties en/of gespecialiseerde hulporganisaties wordt geboden moet kosteloos zijn voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Naast het oprichten van gespecialiseerde hulporganisaties kunnen de lidstaten ervoor kiezen om slachtofferhulporganisaties in staat te stellen een beroep te doen op bestaande gespecialiseerde instanties die dergelijke gespecialiseerde ondersteuning verstrekken aan ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Daarnaast hebben de familieleden van de ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ook toegang tot slachtofferhulporganisaties en/of gespecialiseerde hulporganisaties, overeenkomstig hun behoeften en de mate waarin door het gepleegde strafbare feit schade is berokkend.¹²⁰

In overweging 38 van de EU- slachtofferrichtlijn wordt beschreven dat personen die bijzonder kwetsbaar zijn of personen die blootgesteld worden aan een bijzonder hoog risico op schade, zoals mensen die het slachtoffer zijn van herhaaldelijk geweld in hechte relaties, gespecialiseerde ondersteuning en wettelijke bescherming moeten krijgen van de desbetreffende lidstaat. Ongeacht de verblijfsstatus van het slachtoffer.¹²¹

4.4.2 Maatregelen ten aanzien van opleidingen van praktijkbeoefenaren

Krachtens art. 25 van de EU- slachtofferrichtlijn zorgen de lidstaten ervoor dat functionarissen van wie het waarschijnlijk is dat zij met ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld in contact komen, zoals gerechtelijk personeel en politiefunctionarissen, zowel algemene als gespecialiseerde opleidingen krijgen. De opleidingen die de functionarissen krijgen moeten op een bepaald niveau zijn, zodat de functionarissen bewuster worden van de behoeften van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Tevens moeten functionarissen in staat zijn om op een onpartijdige, respectvolle en professionele manier met ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld om te gaan. Verder zorgen de lidstaten ook ervoor dat rechters, openbare aanklagers, advocaten, praktijkbeoefenaars en slachtofferhulporganisaties algemene en gespecialiseerde opleidingen krijgen, zodat zij zich bewuster zijn van de behoeften van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.¹²²

4.4.3 Maatregelen met betrekking tot samenwerking met en tussen de lidstaten

Conform art. 26 lid 1 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten passende maatregelen nemen ter bevordering van de samenwerking tussen de lidstaten, met als om van o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld de toegang tot de in de EU- slachtofferrichtlijn opgenomen rechten en verleende rechten uit hoofde van het nationale recht te verbeteren. De samenwerking tussen de lidstaten moet ten minste gericht zijn op de uitwisseling van beste praktijkgevallen, overleg in individuele gevallen en steun voor Europese netwerken die zich bezighouden met aangelegenheden welke relevant zijn voor de rechten van o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.¹²³

¹²⁰ Richtlijn 2012/29/EU.

¹²¹ Richtlijn 2012/29/EU.

¹²² Richtlijn 2012/29/EU.

¹²³ Richtlijn 2012/29/EU.

Krachtens art. 26 lid 2 van de EU- slachtofferrichtlijn moeten de lidstaten passende maatregelen treffen om de uiteengezette rechten die beschreven zijn in de EU- slachtofferrichtlijn te vergroten. Daarnaast moeten de lidstaten passende maatregelen treffen om de negatieve effecten van het strafbare feit alsmede de risico's van secundaire en herhaalde victimisatie, van intimidatie en van vergelding te beperken, met name bij risicogroepen zoals slachtoffers van gendergerelateerd geweld en slachtoffers huiselijk geweld. De passende maatregelen kunnen voorlichtings- en bewustmakingscampagnes en onderzoeks- en opleidingsprogramma's omvatten.¹²⁴

4.5 Maatregelen conform het Kaderbesluit

In het Kaderbesluit worden een aantal maatregelen beschreven om de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten te waarborgen. De maatregelen die beschreven worden in het Kaderbesluit hebben ook betrekking op ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Conform art. 3 van het Kaderbesluit neemt elke lidstaat de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat het slachtoffer o.a. de ongedocumenteerde vrouw slechts ten behoeve van de strafprocedure ondervraagd worden door bevoegde autoriteiten. Daarnaast nemen de lidstaten de nodige maatregelen ingevolge art. 4 lid 3 van het Kaderbesluit, als voor het slachtoffer o.a. de ongedocumenteerde vrouw gevaar bestaat wegens de invrijheidstelling van de persoon die wegens het strafbaar feit vervolgd of veroordeeld is. Tevens treffen de lidstaten krachtens art. 5 van het Kaderbesluit de nodige maatregelen, wanneer het slachtoffer als getuige of partij bij de procedure betrokken is. De nodige maatregelen conform art. 5 van het Kaderbesluit moeten ook genomen worden ten aanzien van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Ook moeten de nodige maatregelen conform art. 5 van het Kaderbesluit genomen worden ten aanzien van de verdachte in de strafprocedure.¹²⁵

Conform art. 8 lid 3 van het Kaderbesluit waarborgt elke lidstaat dat het contact tussen slachtoffers en daders in gerechtsgebouwen vermeden wordt, mits het contact noodzakelijk is. Om dit te verwezenlijken rust elke lidstaat de gerechtsgebouwen daartoe geleidelijk uit met afzonderlijke wachtkamers voor slachtoffer en o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Daarnaast treft elke lidstaat maatregelen om ervoor te zorgen dat de dader het slachtoffer voldoende schadeloos stelt ingevolge art. 9 lid 2 van het Kaderbesluit. Dit geldt ook voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.¹²⁶

4.6 Beroep op een vrouwenopvang ingevolge de Wmo en de praktijk

In principe hebben ongedocumenteerde vrouwen en ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ingevolge de Wmo geen recht op een verblijf in een vrouwenopvang. Indien zij hiervan gebruik willen maken, dan moeten deze vrouwen een verblijfsvergunning aanvragen als slachtoffer van huiselijk geweld.¹²⁷

Uit de praktijk blijkt dat het er toch anders aan toe gaat in een vrouwenopvang. Onlangs heeft hulpverleningsorganisatie Moviera in Utrecht een vrouw die door vier mannen is verkracht op straat willen zetten, dat zegt PvdA-raadslid Bouchra Dibi. Volgens het raadslid werd de ongedocumenteerde vrouw na de verkrachting op een noodbed bij Moviera geplaatst. Zonder overdracht naar een andere opvang wilde Moviera de ongedocumenteerde vrouw op straat zetten. Terwijl het UMC Moviera had benaderd met de dringende mededeling dat dit onverantwoord was, mede vanwege de preventieve anti-HIV medicatie die de ongedocumenteerde vrouw kreeg.¹²⁸

Verder zegt het raadslid dat er zes gevallen bekend zijn waar naar haar mening slachtoffers van huiselijk geweld, verkrachting en mensenhandel van het kastje naar de muur worden gestuurd. Volgens het raadslid wordt er met ze gepingpong, omdat ze geen papieren hebben. Door onduidelijk beleid zouden instanties vrouwen en kinderen heen en weer verwijzen. Ook vertelt het raadslid dat een 25-jarige vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld door Moviera geweigerd is, omdat ze geen verblijfsvergunning heeft. Moviera heeft in een reactie aan RTV Utrecht erkend, dat er een probleem is met relatief kwetsbare vrouwen.¹²⁹

¹²⁴ Richtlijn 2012/29/EU.

¹²⁵ Richtlijn 2001/220/JBZ.

¹²⁶ Richtlijn 2001/220/JBZ.

¹²⁷ Basisrechten, *Basisrechten voor ongedocumenteerden in Nederland*, geraadpleegd op 17 november, 2015, op <http://www.basisrechten.nl/amsterdam/wonen-en-opvang.html>.

¹²⁸ Redactie, 'Opvang slachtoffers huiselijk geweld zonder papieren faalt', *RTV Utrecht*, 30 oktober 2015.

¹²⁹ Redactie, 'Opvang slachtoffers huiselijk geweld zonder papieren faalt', *RTV Utrecht*, 30 oktober 2015.

Verder blijkt uit de praktijk dat ongedocumenteerden het risico lopen dat ze worden opgepakt en uitgezet worden. Ook kunnen ongedocumenteerden een boete krijgen of maandenlang in een vreemdelingendetentie worden gezet. Stichtingen die zich inzetten voor ongedocumenteerden schetsen een beeld van de willekeur van de agent. Zo kunnen ongedocumenteerden in sommige gevallen zonder problemen aangifte doen en in andere gevallen worden ongedocumenteerden opgepakt. Dit blijkt ook uit het rapport van Van Kalmthout en Jacobs.¹³⁰

4.7 Verblijfsvergunning humanitair tijdelijk

Ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld kunnen in Nederland een aanvraag doen voor een verblijfsvergunning. Bij de aanvraag voor een verblijfsvergunning moeten ongedocumenteerde vrouwen kunnen aantonen dat er sprake is geweest van huiselijk geweld. Daarnaast moeten zij aannemelijk maken dat zij zich niet aan het geweld kunnen onttrekken als zij zich zouden vestigen in het land van herkomst. Naast huiselijk geweld of dreigingen van geweld in Nederland moet er ook in het land van herkomst dreiging aanwezig zijn. Zo moeten ongedocumenteerde vrouwen aannemelijk maken dat van de kant van de familieleden die in het land van herkomst wonen, dreiging voor betrokkene uitgaat. Bij de aanvraag voor een verblijfsvergunning is niet van belang wie tot verbreking van de relatie heeft besloten. Indien ongedocumenteerde vrouwen aan de voorwaarden voldoen en bewijsmiddelen kunnen overleggen, dan kunnen zij een tijdelijke verblijfsvergunning (verblijfsvergunning humanitair tijdelijk) ontvangen.¹³¹

Op grond van art. 3.48, eerste lid, aanhef en onder f, Vb (Vreemdelingenbesluit 2000) verleent de IND (Immigratie- en Naturalisatiedienst) aan een ongedocumenteerde slachtoffer van huiselijk geweld een verblijfsvergunning, als aan alle volgende voorwaarden is voldaan:

- *“er is sprake van (een reële dreiging van) huiselijk geweld;*
- *het huiselijk geweld heeft geleid tot verbreking van de (huwelijks)relatie;*
- *het huiselijk geweld heeft geen relatie met eer(wraak);*
- *het slachtoffer kan zich niet onttrekken aan het huiselijk geweld door vestiging in het land van herkomst; en*
- *het slachtoffer komt niet op enige andere grond dan in deze paragraaf genoemd in aanmerking voor een verblijfsvergunning”.*¹³²

Naast het feit dat de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld moet voldoen aan de voorwaarden, moet zij ook bewijs van huiselijk geweld indienen bij de IND. Als bewijsmiddel van huiselijk geweld beschouwt de IND:

- *“recente bescheiden van de politie, waaruit blijkt dat bij de politie aannemelijk gemaakt is dat het huiselijk geweld heeft plaatsgevonden; of*
- *een recente verklaring van de politie of het OM, waaruit blijkt dat het OM ambtshalve vervolging tegen de dader heeft ingesteld; en*
- *recente medische informatie van de (vertrouwens)arts of een recente verklaring van een andere hulpverlener of recente gegevens over verblijf in de opvang of andere objectieve gegevens uit betrouwbare bron, waaruit voldoende blijkt dat het huiselijk geweld heeft plaatsgevonden”.*¹³³

De IND verlengt de geldigheidsduur van de verblijfsvergunning regulier voor bepaalde tijd van de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld niet. De ongedocumenteerde vrouw kan na één jaar een aanvraag indienen voor een verblijfsvergunning onder de beperking 'niet-tijdelijke humanitaire gronden bij:

- *“voortdurende van de dreiging in verband waarmee de verblijfsvergunning regulier voor bepaalde tijd is verleend; of*
- *als er sprake is van klemmende redenen van humanitaire aard”.*¹³⁴

¹³⁰ Babette olde Hanhof, 'Illegaal moet veilig aangifte kunnen doen', NOS, 15 januari 2015.

¹³¹ BB/2 Vc, geldende op 17-11-2015.

¹³² BB/2 Vc, geldende op 17-11-2015.

¹³³ BB/2.3 Vc, geldende op 17-11-2015.

¹³⁴ BB/2.2 Vc, geldende op 17-11-2015.

4.7.1 Verbljfsvergunning niet-tijdelijke humanitaire gronden

Op grond van art. 3.51, eerste lid, aanhef en onder j Vb verleent de IND een verblijfsvergunning aan de ongedocumenteerde die aantoon dat de dreiging op grond waarvan de verblijfsvergunning is verleend voortduurt. Indien van een voortdurend van (dreiging van) het geweld geen sprake meer is, dan verleent de IND de verblijfsvergunning onder de beperking 'niet-tijdelijke humanitaire gronden', ingevolge art. 3.51, eerste lid, aanhef en onder k, Vb, indien er sprake is van een combinatie van klemmende redenen van humanitaire aard waardoor de ongedocumenteerde blijvend op verblijf in Nederland is aangewezen.¹³⁵

4.8 Regeling verstrekkingen bepaalde categorieën vreemdelingen

Indien de aanvraag voor een verblijfsvergunning is ingediend, kan er een beroep worden gedaan op de Regeling Verstrekkingen voor bepaalde categorieën vreemdelingen (Rvb) van het COA (Centraal Orgaan opvang Asielzoekers). De Rvb is een regeling, waarbij de maandelijkse uitkering voor o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld wordt bepaald. De hoogte van de uitkeringen van de Rvb zijn ter hoogte van de Nederlandse bijstandsuitkeringen. Naast de uitkeringen die o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ontvangen zijn zij ook verzekerd tegen medische kosten. De voorzieningen van de Rvb worden verzorgd door het COA.¹³⁶ Ingevolge art. 2, eerste lid, onder f van de Rvb is het COA belast met het voorzien in de noodzakelijke bestaansvoorwaarden voor o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, die in een instelling voor vrouwenopvang verblijven in verband met een aanvraag tot het verlenen van een verblijfsvergunning op grond van huiselijk geweld.¹³⁷

Krachtens art. 3 lid 1 van de Rvb bestaat het voorzien in de noodzakelijke bestaansvoorwaarden voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld uit de volgende verstrekkingen, namelijk:

"a) een financiële toelage;

b) de dekking van de kosten van medische verstrekkingen overeenkomstig een daartoe door het COA te treffen ziektekostenregeling".¹³⁸

Verder hebben ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ingevolge art. 5 van de Rvb geen recht op een financiële toelage, als zij in aanmerking te nemen vermogen hebben of als ongedocumenteerde vrouwen rechtens hun vrijheid zijn ontnomen.¹³⁹

4.9 Voorzieningen bed, bad en brood

In de zaak van 17 december 2014 heeft verzoeker, die niet over een rechtmatig verblijf beschikt in Nederland, de voorzieningenrechter van de Centrale Raad van Beroep verzocht om een voorlopige voorziening te treffen inhoudende bed, bad en brood. Daarbij heeft verzoeker verwezen naar de vijf genoemde beslissingen van het Europees Comité voor Sociale Rechten (ECSR). Het ECSR is tot de conclusie gekomen dat het onthouden van voedsel, water, onderdak en kleding aan niet rechtmatig in Nederland verblijvende vreemdelingen een schending is van de rechten, zoals die beschreven zijn in de artikelen 13, lid 4 en art. 31, lid 2 van het Europees Sociaal Handvest (ESH).¹⁴⁰

De voorzieningenrechter stelt voorop dat art. 13 van het ESH niet kan worden beschouwd als een ieder verbindende bepaling als bedoeld in art. 94 van de Grondwet. Daarnaast stelt de voorzieningenrechter voorop dat beslissingen van het ECSR niet rechtstreeks bindend zijn voor verdragspartijen. Zij worden ter verdere besluitvorming toegezonden naar het Comité van Ministers van de Raad van Europa (Comité). Voor het Comité is het juridisch oordeel van het ECSR bindend. Indien het ECSR beslist dat er sprake is van schending van het ESH, dan is het Comité gehouden daarover een aanbeveling te doen aan de lidstaat.¹⁴¹

Aangezien door de verzoeker ingeroepen bepalingen van het ESH geen een ieder verbindende bepalingen zijn ingevolge art. 94 van de Grondwet en de beslissingen van het ECSR niet juridisch

¹³⁵ B9/11 Vc, geldende op 17-11-2015.

¹³⁶ Ilegalevrouw, *Regeling verstrekkingen bepaalde categorieën vreemdelingen*, geraadpleegd op 3 mei, 2015, op <http://www.ilegalevrouw.nl/?id=215>.

¹³⁷ Regeling verstrekkingen bepaalde categorieën vreemdelingen, geldende op 3-5-2015.

¹³⁸ Regeling verstrekkingen bepaalde categorieën vreemdelingen, geldende op 3-5-2015.

¹³⁹ Regeling verstrekkingen bepaalde categorieën vreemdelingen, geldende op 3-5-2015.

¹⁴⁰ CRvB, 17-12-2014, ECLI:NL:CRVB:2014:4259.

¹⁴¹ CRvB, 17-12-2014, ECLI:NL:CRVB:2014:4259.

bindend zijn voor de lidstaten, betekent dit niet dat er niet naar de beoordeling gekeken zal worden van de verzoeker. De voorzieningenrechter verwijst hiervoor naar een vergelijkbaar uitspraak van de Raad van 21 juli 2006.¹⁴² De Raad gaat in deze uitspraak in op de inzichten van het Comité voor de rechten van de Mens, dat ingesteld is krachtens art. 28 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en politieke rechten. De Raad heeft vastgesteld dat het standpunt van het Comité voor de rechten van de Mens niet bindend is, maar eerder een gezaghebbend oordeel is waaraan de nationale rechterlijke instanties betekenis toekent. Daarnaast laat de voorzieningenrechter meewegen dat de beslissingen van het ECSR van 1 juli 2014 niet ugesloten mogen worden, omdat het met terugwerkende kracht van invloed kan zijn op de inhoud van het Nederlandse opvangrecht.¹⁴³

De voorzieningenrechter heeft bepaald dat het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam ten behoeve van verzoeker voorziet in nachtopvang, een douche, ontbijt en de avondmaaltijd vanaf de datum van de uitspraak tot twee maanden nadat het Comité zijn standpunt heeft bepaald over de vijf genoemde beslissingen van het ECSR. Daarnaast voegt de voorzieningenrechter hieraan toe dat er in voorkomende gelijke gevallen, vanaf de datum van deze uitspraak tot twee maanden nadat het Comité zijn standpunt heeft bepaald, geen andere dan deze voorlopige voorzieningen getroffen zullen worden, ook niet als deze zouden worden gevraagd met betrekking tot de opvang in andere centrumgemeenten dan Amsterdam.¹⁴⁴

Aan de hand van de jurisprudentie kunnen ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld gebruik maken van de duurzame basisvoorzieningen, namelijk; bed, bad en brood. De duurzame basisvoorzieningen worden in alle centrumgemeenten van Nederland getroffen ten behoeve van o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Vanaf de datum van uitspraak tot twee maanden nadat het Comité zijn standpunt heeft bepaald ter zake van de vijf genoemde beslissingen van het ECSR kunnen ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld gebruik maken van de duurzame voorzieningen bed, bad en brood.

4.10 Voor voorzieningen wenden bij de staatssecretaris van Veiligheid en justitie

In de jurisprudentie ECLI:NL:RVS:2015:178 is naar voren gekomen, dat aan het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) niet de taak en bevoegdheid is toegekend om vreemdelingen opvang te verlenen. Bij de Regeling verstrekkingen asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen 2005 (Rva 2005) zijn regels gesteld voor verstrekkingen van voorzieningen aan asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen. Uitsluitend in de gevallen, voorzien in de Rva 2005, kunnen asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen jegens het COA aanspraak maken op verstrekkingen, waaronder opvang. Vreemdelingen die vanwege het COA geen aanspraak hebben op verstrekkingen en toch menen aanspraak te hebben op voorzieningen, moeten zich tot de staatssecretaris wenden. Voorzieningen aan vreemdelingen die vanwege het COA geen aanspraak hebben op verstrekkingen, moeten gezien worden alsof de staatssecretaris het geboden heeft. Voor deze voorzieningen verzorgt het COA slechts de feitelijke uitvoering in opdracht van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie.¹⁴⁵

Aan de hand van de jurisprudentie ECLI:NL:RVS:2015:178 kunnen ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld aanspraak maken op de voorzieningen die opgenomen zijn in de Regeling verstrekkingen asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen 2005 (Rva 2005). Indien het COA (Centraal Orgaan opvang) van mening is dat ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld geen recht hebben op de voorzieningen die opgenomen zijn in de Rva 2005, kunnen ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld zich wenden tot de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie. Voorzieningen aan ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld die vanwege het COA geen aanspraak hebben op verstrekkingen, moeten gezien worden alsof de staatssecretaris het geboden heeft.

¹⁴² CRvB, 21-07-2006, ECLI:NL:CRVB:2006:AY5560.

¹⁴³ CRvB, 17-12-2014, ECLI:NL:CRVB:2014:4259.

¹⁴⁴ CRvB, 17-12-2014, ECLI:NL:CRVB:2014:4259.

¹⁴⁵ RVS, 20-01-2015, ECLI:NL:RVS:2015:178.

4.11 Staatssecretaris mag voorwaarden stellen bij bed-bad-broodopvang

Uit een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 26 november 2015 is gebleken, dat de staatssecretaris van Veiligheid & Justitie bij het bieden van onderdak (bed, bad en brood) in een vrijheidsbeperkende locatie van een uitgeprocedeerde vreemdeling mag eisen dat hij meewerkt aan zijn vertrek uit Nederland. Mits er sprake is van bijzondere omstandigheden kan er van de regel afgeweken worden.¹⁴⁶

In deze zaak heeft een meerderjarige vreemdeling uit Iran een verzoek bij de staatssecretaris gedaan om hem onderdak of leefgeld te bieden. In een vrijheidsbeperkende locatie heeft de staatssecretaris hem onderdak aangeboden, waarbij de vreemdeling in elk geval niet de gemeente mocht verlaten. De staatssecretaris heeft aan de opvang de voorwaarde verbonden dat de vreemdeling meewerkt aan zijn vertrek uit Nederland. De vreemdeling was het niet eens met de voorwaarde van de staatssecretaris en ging in beroep bij de rechtbank Den Haag. De rechtbank oordeelde dat de opvang in een vrijheidsbeperkende locatie niet voldeed aan de verplichting om een uitgeprocedeerde vreemdeling onderdak, eten en kleding te verstrekken. Naar het oordeel van de rechtbank vloeit deze verplichting voort uit het Europees Sociaal Handvest (ESH) en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). In haar uitspraak sloot de rechtbank aan bij de beslissing van het Europees Comité voor Sociale Rechten (ECSR) van juli 2014. Tegen deze uitspraak heeft de staatssecretaris hoger beroep ingesteld.¹⁴⁷

Naar het oordeel van de Afdeling bestuursrechtspraak kan de vreemdeling geen rechtstreeks beroep doen op het ESH. Daarnaast zijn de beslissingen van het ECSR over de uitleg van het ESH niet bindend voor de landen die partij zijn bij dit verdrag. Tevens zijn de beslissingen van het ESCR gezaghebbend en kunnen de beslissingen een belangrijke rol spelen bij de uitleg van artikelen die de rechter wel rechtstreeks kan toepassen.¹⁴⁸

Verder is de Afdeling bestuursrechtspraak tot het oordeel gekomen, dat het EVRM de staatssecretaris niet verplicht om uitgeprocedeerde vreemdelingen onvoorwaardelijk onderdak te bieden. Indien de vreemdeling weigert om mee te werken aan zijn vertrek uit Nederland, dan is de staatssecretaris niet verplicht om hem onderdak te bieden. Echter, moet de staatssecretaris rekening mee houden dat zich bijzondere omstandigheden kunnen voordoen, waarbij de staatssecretaris niet van de vreemdeling mag verlangen dat hij meewerkt aan zijn vertrek uit Nederland. Bijzondere omstandigheden kunnen zich voordoen wanneer blijkt dat de vreemdeling vanwege zijn psychische gesteldheid niet kan overzien, dat als hij niet meewerkt aan zijn vertrek uit Nederland, dat hij dan geen onderdak krijgt van de staatssecretaris.¹⁴⁹

4.11.1 Kerkelijke organisaties en vrijwilligersgroepen

Aangezien de hoogste bestuursrechter een uitspraak heeft gedaan over bed-bad-broodopvang betekent dit voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, dat zij mee moeten werken aan het vertrek uit Nederland, mits zich bijzondere omstandigheden voordoen. Indien de ongedocumenteerde vrouw niet meewerkt aan het vertrek uit Nederland wordt haar toegang tot een bed-bad-broodopvang geweigerd.¹⁵⁰ Dit betekent dat de ongedocumenteerde vrouw genoodzaakt is om op straat te leven en dat zij uitgesloten wordt van sociale voorzieningen. Zij kan enkel terecht bij kerkelijke organisaties en bij vrijwilligersgroepen, zoals artsen, die vaak hulp bieden.¹⁵¹

¹⁴⁶ HR 26 november 2015, ECLI:NL:RVS:2015:3415.

¹⁴⁷ HR 26 november 2015, ECLI:NL:RVS:2015:3415.

¹⁴⁸ HR 26 november 2015, ECLI:NL:RVS:2015:3415.

¹⁴⁹ HR 26 november 2015, ECLI:NL:RVS:2015:3415.

¹⁵⁰ HR 26 november 2015, ECLI:NL:RVS:2015:3415.

¹⁵¹ Amnesty, *Ongedocumenteerden*, geraadpleegd op 27 november, 2015, op <https://www.amnesty.nl/mensenrechten/encyclopedie/ongedocumenteerden>.

4.12 Conclusie

Conform de EU- slachtofferrichtlijn moeten er voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, bij het eerste contact en tijdens alle verdere noodzakelijke contacten met een bevoegde autoriteit, in het kader van de strafprocedure maatregelen genomen worden. Daarnaast moeten slachtofferhulporganisaties ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld informeren, adviseren en ondersteunen gedurende de strafprocedure. Tevens moeten er ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn maatregelen genomen worden ter bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding bij de verstrekkingen van alle herstelrechtvoorzieningen. Bovendien moeten er conform de EU- slachtofferrichtlijn maatregelen genomen worden, om de dader ertoe te laten bewegen om de schade die veroorzaakt is, op een passende wijze aan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld te vergoeden. Ook moeten er volgens de EU- slachtofferrichtlijn maatregelen beschikbaar zijn die, ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, bescherming bieden tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Daarnaast moeten er maatregelen genomen worden om het contact tussen de ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld en hun daders te vermijden gedurende de strafprocedure, mits de strafprocedure dit contact vereist. Verder moeten er maatregelen genomen worden ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Tot slot moeten er ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn maatregelen genomen worden ten aanzien van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld met specifieke beschermingsbehoeften gedurende de strafprocedure en het strafrechtelijk onderzoek.

Ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld kunnen in Nederland een beroep doen op de Regeling Verstrekkingen voor bepaalde categorieën vreemdelingen (Rvb). Om gebruik te kunnen maken van de voorzieningen die de Rvb biedt moeten ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld eerst aangifte doen van huiselijk geweld. Daarnaast zijn zij verplicht om in een vrouwenopvang te verblijven. Gedurende het verblijf in een vrouwenopvang ontvangen deze vrouwen een maandelijks uitkering ter hoogte van de Nederlandse bijstandsuitkeringen. Ook zijn deze vrouwen gedurende het verblijf in een vrouwenopvang verzekerd tegen medische kosten. Indien ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld een in aanmerking te nemen vermogen hebben of rechtens hun vrijheden ontnomen zijn, dan hebben zij ingevolge art. 5 van de Rvb geen recht op een financiële toelage.

Hoofdstuk 5: Conclusie en aanbevelingen

De hoofdvraag voor dit onderzoek is: in hoeverre biedt de EU- slachtofferrichtlijn voldoende bescherming aan vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld? Aan de hand van de deelvragen zal er een antwoord gegeven worden op de hoofdvraag.

5.1 Beantwoording deelvragen

Om tot de beantwoording van de hoofdvraag te komen, moeten vier deelvragen beantwoord worden. Hieronder worden de vier deelvragen van dit onderzoek beantwoord.

Eerste deelvraag: Wat houdt de EU- slachtofferrichtlijn in voor vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld?

Conform de EU- slachtofferrichtlijn wordt de rechtspositie van ongedocumenteerde vrouwen die in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld verbeterd. Zo worden deze vrouwen ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn op een respectvolle, tactvolle, geïndividualiseerde, professionele en niet-discriminerende manier erkend en bejegend in alle contacten met slachtofferhulp- of herstelrechtorganisaties of met een bevoegde autoriteit, die gedurende de strafprocedure optreden. Daarnaast worden ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn beschermd tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Ook krijgen deze vrouwen passende ondersteuning om hun herstel te bevorderen. Bovendien worden ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn tijdig onderworpen aan een individuele beoordeling, zodat men kan bepalen of ongedocumenteerde vrouwen in aanmerking komen voor bijzondere beschermingsmaatregelen. Verder worden ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld in art. 22 lid 3 van de EU- slachtofferrichtlijn beschreven als kwetsbare groepen. Voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld betekent het dat zij bij de individuele beoordeling met speciale aandacht beoordeeld zullen worden, of zij blootgesteld worden aan secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Als ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld als kwetsbaar geïdentificeerd worden moeten zij gespecialiseerde ondersteuning en wettelijke bescherming krijgen. De gespecialiseerde hulporganisaties moeten gebaseerd zijn op een geïntegreerde en doelgerichte benadering, die in het bijzonder rekening houden met de specifieke behoeften van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Tevens moeten deze organisaties en hun personeel ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld informeren over de in de EU- slachtofferrichtlijn opgenomen rechten, zodat ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld beslissingen kunnen nemen in een ondersteunende omgeving waarin zij met waardigheid, respect en gevoel behandeld worden.

Tweede deelvraag: Welke bescherming biedt de EU- slachtofferrichtlijn aan vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld?

Ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld hebben ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn recht op informatie bij het eerste contact met een bevoegde autoriteit. Daarnaast biedt de EU- slachtofferrichtlijn diverse rechten bij het doen van aangifte aan ongedocumenteerde vrouwen. Bovendien hebben deze vrouwen conform de EU- slachtofferrichtlijn recht op informatie over hun zaak, zodat deze vrouwen in kennis gesteld kunnen worden over de strafprocedure, dit naar aanleiding van hun aangifte. In overeenstemming met hun rol in de strafprocedure, in het toepasselijke strafrechtstelsel, hebben ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld recht op vertolking en vertaling, wanneer zij in de loop van de strafprocedure gehoord of ondervraagd worden. Tevens hebben deze vrouwen overeenkomstig hun behoeften, voor de strafprocedure, tijdens de strafprocedure en gedurende de strafprocedure kosteloos toegang tot slachtofferhulporganisaties. Indien ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld deelnemen aan de strafprocedure hebben zij het recht te worden gehoord. Gedurende de strafprocedure kunnen zij gehoord worden en bewijselementen aanvoeren. Overeenkomstig hun rol in het toepasselijke strafrechtstelsel hebben zij

ook recht op toetsing van beslissing tot niet-vervolging. Wanneer ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld deelnemen aan een herstelrechtelijk proces, dan hebben zij recht op waarborging in het kader van herstelrechtvoorzieningen.

Als ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld de status hebben van partij in de strafprocedure, dan hebben deze vrouwen recht op bijstand. Daarnaast hebben deze vrouwen overeenkomstig hun rol in het toepasselijke strafrechtstelsel, recht op vergoeding van de kosten. Tevens hebben zij recht op teruggave van voorwerpen, mits deze voorwerpen nodig zijn voor de strafprocedure. Bovendien hebben deze vrouwen ingevolge de EU-slachtofferrichtlijn recht op een beslissing inzake schadevergoeding door de dader in de loop van de strafprocedure. Gedurende de strafprocedure en het strafrechtelijk onderzoek hebben deze vrouwen recht op bescherming. Tevens hebben zij recht om contact met de dader te vermijden. Verder hebben ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Tot slot kunnen ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld in aanmerking komen voor 'recht op bescherming met specifieke beschermingsbehoeften' gedurende de strafprocedure en het strafrechtelijk onderzoek.

Derde deelvraag: Welke maatregelen komen voort uit de EU- slachtofferrichtlijn om voldoende bescherming te bieden aan vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld?

Conform de EU- slachtofferrichtlijn moeten er voor ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, bij het eerste contact en tijdens alle verdere noodzakelijke contacten met een bevoegde autoriteit, in het kader van de strafprocedure maatregelen genomen worden. Daarnaast moeten slachtofferhulporganisaties ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld informeren, adviseren en ondersteunen gedurende de strafprocedure. Tevens moeten er ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn maatregelen genomen worden ter bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding bij de verstrekkingen van alle herstelrechtvoorzieningen. Bovendien moeten er conform de EU- slachtofferrichtlijn maatregelen genomen worden, om de dader ertoe te laten bewegen om de schade die veroorzaakt is, op een passende wijze aan de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld te vergoeden. Ook moeten er volgens de EU- slachtofferrichtlijn maatregelen beschikbaar zijn die, ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld, bescherming bieden tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Daarnaast moeten er maatregelen genomen worden om het contact tussen de ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld en hun daders te vermijden gedurende de strafprocedure, mits de strafprocedure dit contact vereist. Verder moeten er maatregelen genomen worden ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Tot slot moeten er ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn maatregelen genomen worden ten aanzien van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld met specifieke beschermingsbehoeften gedurende de strafprocedure en het strafrechtelijk onderzoek.

Vierde deelvraag: Op welke voorzieningen kunnen vrouwen die zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijven en slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld zich beroepen?

Ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld kunnen in Nederland een beroep doen op de Regeling Verstrekkingen voor bepaalde categorieën vreemdelingen (Rvb). Om gebruik te kunnen maken van de voorzieningen die de Rvb biedt moeten ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld eerst aangifte doen van huiselijk geweld. Daarnaast zijn zij verplicht om in een vrouwenopvang te verblijven. Gedurende het verblijf in een vrouwenopvang ontvangen deze vrouwen een maandelijks uitkering ter hoogte van de Nederlandse bijstandsuitkeringen. Ook zijn deze vrouwen gedurende het verblijf in een vrouwenopvang verzekerd tegen medische kosten. Indien ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld een in aanmerking te nemen vermogen hebben of rechtens hun vrijheden ontnomen zijn, dan hebben zij ingevolge art. 5 van de Rvb geen recht op een financiële toelage.

5.2 Conclusie

De EU- slachtofferrichtlijn biedt aan ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld bescherming tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Daarnaast moeten ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn tijdig onderworpen worden aan een individuele beoordeling. Aan de hand van een individuele beoordeling kan bepaald worden of een ongedocumenteerde vrouw die slachtoffer is geworden van huiselijk geweld in aanmerking komt voor bijzondere maatregelen. Bovendien worden ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld beschreven als kwetsbare groep. Dit houdt in dat ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld met speciale aandacht beoordeeld worden of zij blootgesteld worden aan secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding. Indien ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld als kwetsbaar geïdentificeerd worden moeten zij gespecialiseerde ondersteuning en wettelijke bescherming krijgen.

Om de bescherming te waarborgen biedt de EU- slachtofferrichtlijn aan ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld het recht op informatie bij het eerste contact met een bevoegde autoriteit. Om dit recht te waarborgen moeten er maatregelen genomen worden bij het eerste contact en tijdens alle verdere noodzakelijke contacten met een bevoegde autoriteit in het kader van de strafprocedure. Naar aanleiding van hun aangiften hebben deze vrouwen conform de EU- slachtofferrichtlijn recht op informatie over hun zaak en recht op vertaling en vertolking. Bovendien hebben ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld het recht te worden gehoord en kunnen zij bewijselementen aanvoeren. Indien ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld deelnemen aan een herstelrechtelijk proces, dan hebben zij recht op waarborging in het kader van herstelrechtvoorzieningen. Dit recht zal gewaarborgd worden door maatregelen te nemen ter bescherming van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding bij de verstrekkingen van alle herstelrechtvoorzieningen. Verder hebben deze vrouwen recht op bescherming. Dit recht zal gewaarborgd worden door maatregelen te treffen tegen secundaire en herhaalde victimisatie, intimidatie en vergelding gedurende de strafprocedure. Verder hebben ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Dit houdt in dat er ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn maatregelen getroffen moeten worden om de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van deze vrouwen te waarborgen. Tot slot kunnen ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld in aanmerking komen voor het 'recht op bescherming met specifieke beschermingsbehoeften' gedurende de strafprocedure. Conform de EU- slachtofferrichtlijn wordt dit recht gewaarborgd door maatregelen te treffen gedurende de strafprocedure en het strafrechtelijk onderzoek.

5.3 Aanbevelingen

Op basis van dit onderzoek heb ik twee aanbevelingen geformuleerd voor Stichting LOS.

- ✚ De Nederlandse regelgeving en het beleid moeten aangepast worden ten aanzien van de opvang van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld. Het moet dusdanig aangepast worden dat voedsel, kleding en onderdak aan hen die hierin niet zelf kunnen voorzien in beginsel gegarandeerd zijn. Als actiepunt kan Stichting LOS aan de partijen van de Tweede Kamer, met name de woordvoerders van het Vreemdelingenbeleid, een brief schrijven omtrent de aanbeveling. In de brief kan Stichting LOS vragen of de woordvoerders van het Vreemdelingenbeleid hierover een debat kunnen of willen aangaan in de Tweede Kamer.
- ✚ Door de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State mag de staatssecretaris van Veiligheid & Justitie bed, bad en brood bieden aan o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld in een vrijheidsbeperkende locatie, mits zij meewerken aan hun vertrek uit Nederland. Plaats ongedocumenteerde vrouwen niet standaard in een vrijheidsbeperkende locatie. Deze vrijheidsontnemende maatregel moet beperkt worden tot gevallen waarin er concrete aanwijzingen zijn voor gevaar voor de openbare orde of nationale veiligheid. Daarnaast moet er een individuele belangenafweging toegepast worden. Als actiepunt kan Stichting LOS aan de partijen van de Tweede Kamer, met name de woordvoerders van het Vreemdelingenbeleid, een brief schrijven omtrent de aanbeveling. In de brief kan Stichting LOS vragen of de woordvoerders van het Vreemdelingenbeleid hierover een debat kunnen of willen aangaan in de Tweede Kamer.

5.4 Eindresultaat in het licht van de doelstelling

In opdracht van de Stichting LOS is dit afstudeerrapport geschreven. Het doel van dit onderzoek was om in kaart te brengen op welke rechten en bescherming ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn aanspraak kunnen maken. Dit doel is behaald door in paragraaf 5.2 een antwoord te geven op de hoofdvraag en in paragraaf 5.1 een antwoord te geven op de deelvragen. Naast het beantwoorden van de hoofdvraag en de deelvragen had dit onderzoek tot doel om aanbevelingen te doen voor Stichting LOS. In paragraaf 5.3 heb ik twee aanbevelingen geschreven voor Stichting LOS. De aanbevelingen kunnen door Stichting LOS meegenomen worden als advies.

5.5 Eigen visie

Als ik terugkijk naar mijn onderzoek, ben ik van mening dat bepaalde onderwerpen, zoals veilig aangifte doen en vrouwenopvang in de praktijk heel anders verlopen dan dat het op papier staat. Zo kunnen ongedocumenteerde mensen en o.a. ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld in Nederland veilig aangifte doen, maar uit de praktijk blijkt dat deze mensen niet altijd veilig aangifte kunnen doen. Daarnaast blijkt uit de praktijk dat kwetsbare ongedocumenteerde vrouwen na een periode van verblijf in een vrouwenopvang op straat worden gezet. Terwijl deze vrouwen emotionele, financiële en psychische hulp nodig hebben. Verder ben ik van mening dat de positie van ongedocumenteerde vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld aanzienlijk versterkt wordt in het strafproces ingevolge de EU- slachtofferrichtlijn. Zo kunnen deze vrouwen bewijselementen overhandigen gedurende de strafprocedure. Ook kunnen deze vrouwen tolk en rechtsbijstand krijgen overeenkomstig hun rol in de strafprocedure en zij kunnen hun aangifte doen in een taal die zij begrijpen.

Bibliografie

Boeken

Bastiaans 2010

M.H. Bastiaans, *Leidraad voor juridische auteurs*, Deventer: Kluwer 2013.

Cleiren, Crijns & Verpalen 2013

C.P.M Cleiren, J.H. Crijns, M.J.M. Verpalen, *Strafvordering. Tekst en Commentaar*, Deventer: Kluwer 2013.

Curry- Sumner 2010

I. Curry- Sumner, *Onderzoeksvaardigheden. Instructie voor juristen*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2010.

Hoogewerf 2012

C.L. Hoogewerf, S.C. Huisjes, *Juridische onderzoeksvaardigheden*, Den-Haag: Boom 2012.

Janssen 2012

H. Janssen, *Basisboek huiselijk geweld*, Bussum: Coutinho 2012.

Lodder 2013

G. Lodder, *Vreemdelingenrecht in vogelvlucht*, Den-Haag: Sdu Uitgevers 2011.

Renkema 2005

J. Renkema, *Schrijfwijzer*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2005.

Verhoeven 2010

N. Verhoeven, *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs*, Den Haag: Boom Lemma uitgevers 2010.

Vermeulen 2014

G. Vermeulen, *Basisteksten Internationaal en Europees strafrecht*, Antwerpen- Apeldoorn: Maklu-Uitgevers 2014.

Artikelen

Babette olde Hanhof, 'Illegaal moet veilig aangifte kunnen doen', *NOS*, 15 januari 2015.

Maarten van Dun, 'Amsterdamse proef krijgt nationaal vervolg: illegaal mag aangifte doen', *Het Parool*, 2 april 2015.

Maarten van Dun, 'Illegaal kan in Amsterdam aangifte doen zonder te vrezen voor uitzetting', *Het Parool*, 29 november 2014.

Redactie, 'Opvang slachtoffers huiselijk geweld zonder papieren faalt', *RTV Utrecht*, 30 oktober 2015.

Rapporten

Lünnemann & Mein 2014

K.D. Lünnemann, A.G. Mein, *Maatregelen ter voorkoming van secundair en herhaald slachtofferschap*, Verwey-Jonker instituut, 2014.

Jacobs & Kalmthout

dr. M. Jacobs, prof. dr. A. van Kalmthout, *Aangifte te doen*, Lokaal Centraal, 2014.

Overheidsuitgaven

Aanwijzingen huiselijk geweld en eegerelateerd geweld van 28 april 2010, *Stcrt.* 2010,6462.

Kabinetsnota

Kabinetsnota 'Privé geweld- Publieke zaak'.

Jurisprudentie

HR 26 november 2015, ECLI:NL:RVS:2015:3415.
RVS, 20 januari 2015, ECLI:NL:RVS:2015:178.
CRvB, 21 juli 2006, ECLI:NL:CRVB:2006:AY5560.
CRvB, 17 december 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:4259.

Europese richtlijnen en publicaties

Richtlijn 2001/220/JBZ.
Richtlijn 2012/29/EU.
MvT Richtlijn 2012/29/EU.
PB C 285 E van 21-10-2010.
PB C 296 E van 2-10-2012.
PB C 187 van 28-6-2011.

Digitale bronnen

Amnesty z.j.

Amnesty, *Ongedocumenteerden*, geraadpleegd op 27 november, 2015, op <https://www.amnesty.nl/mensenrechten/encyclopedie/ongedocumenteerden>.

Basisrechten z.j.

Basisrechten, *Basisrechten voor ongedocumenteerden in Nederland*, geraadpleegd op 17 november, 2015, op <http://www.basisrechten.nl/amsterdam/wonen-en-opvang.html>.

Huiselijkgeweld 2015

Huiselijkgeweld, Kamer akkoord met Istanbul verdrag, 10 juni 2015, geraadpleegd op 19 juni, 2015, op http://www.huiselijkgeweld.nl/nieuws/2015/100615_kamer-akkoord-met-istanbul-verdrag.

Ilegalevrouw z.j.

Ilegalevrouw, *Verblijfsvergunning schrijnend bij huiselijk geweld*, geraadpleegd op 8 september, 2015, op <http://www.ilegalevrouw.nl/?id=203>.

Ilegalevrouw z.j.

Ilegalevrouw, *Regeling verstrekkingen bepaalde categorieën vreemdelingen*, geraadpleegd op 3 mei, 2015, op <http://www.ilegalevrouw.nl/?id=215>.

Ilegalevrouw z.j.

Ilegalevrouw, *Geen verblijfsvergunning*, geraadpleegd op 8 september, 2015, op <http://www.ilegalevrouw.nl/?id=203>.

IND z.j.

IND, *Verblijfsregeling Mensenhandel*, geraadpleegd op 3 mei, 2015, op <https://ind.nl/organisatie/themas/mensenhandel/verblijfsregeling>.

Moviera z.j.

Moviera, *Wat is er aan de hand?*, geraadpleegd op 8 september, 2015, op <http://www.moviera.nl/ik-zoek-hulp-advies-en-opvang/ik-zoek-hulp-advies-en-opvang/wat-is-er-aan-de-hand/#Huiselijk%20geweld%20in%20het%20gezin>.

Opvang z.j.

Opvang, *Vrouwenopvang*, geraadpleegd op 8 september, 2015, op <http://www.opvang.nl/site/item/vrouwenopvang/>.

Overheid z.j.

Overheid, *Implementatie richtlijn 2012/29/EU minimumnormen slachtoffers*, geraadpleegd op 26 januari, 2016, op <https://wetgevingskalender.overheid.nl/regeling/WGK003424>.

Rijksoverheid z.j.

Rijksoverheid, *Aanpak van huiselijk geweld*, geraadpleegd op 17 november, 2015, op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/inhoud/aanpak-huiselijk-geweld>.

Rijksoverheid 2015

Rijksoverheid, *Kabinet: meer rechten voor slachtoffers*, 27 februari 2015, geraadpleegd op 16 november, 2015, op <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2015/02/27/kabinet-meer-rechten-voor-slachtoffers>.

TransitieBureau Wmo z.j.

TransitieBureau Wmo, *Huiselijk geweld*, geraadpleegd op 17 november, 2015, op <http://www.invoeringwmo.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld>.

